

TRG LAVA MIRSKOG

NENAD RIZVANOVIĆ

SADRŽAJ

Izgubila bi se među stotinama	1
Jeste li raspoloženi za ples?	5
Još jedna karta u jednom smjeru	9
Posljednje vijesti su na mađarskom	12
Šta ja radim ovdje?	16
Gengejev sindrom	20
Zatvori oči	25
Zimski izlet u unutrašnjost	28
Royal Mail	33
Round and round	45
Trg Lava Mirskog	49
Nema savršenog ubojstva	53
O autoru	60
Impresum	61

IZGUBILA BI SE MEĐU STOTINAMA

Koljena su joj bila skvrčena, ruke podvijene ispod trupa, a stražnjica čudno ispupčena. Iznad nje poput utovljenog patka čučao je debeli bradati tip s cigarom u ustima, točno ispred Ernestove kuće. On je preneražen zastao na vrhu ulice. Sve do tada dan je bio miran poput ulja u posudi. Popodne je otišao u kino, zatim pod Dravu u laganu šetnju. Mislio je još upaliti televiziju, a sada je promatrao kako preko kamenog lica – koje je posve nalikovalo poznatom pedagogovom iz osnovne škole – prelazi grč iznenađenja dok pogledava pločicu s njegovim ugraviranim prezimenom, polugolu djevojku na asfaltu, još jednom Ernesta u oblaku dima cigare. I zatim ustaje i polagano se gega prema Zrinjevcu.

Ernest nije potrčao za njim. Niti jedno svjetlo u susjedstvu nije panično bljesnulo, čak se ni ona nije promeškotala kao da ne leži ispred haustora u Sunčanoj ulici, pustoj i tamnoj kao i uvijek nedjeljom navečer. Ernest istisne posljednji naopako uloženi bijeli smotuljak iz zelenkaste kutije filtera 57 i pusti kuglu od papira da se otkotrlja do šahta. Toga dana nije bio u smjeni, niti je sutradan ujutro morao na posao. Dani se nisu razlikovali i na porti je gledao televiziju, jedino što je kod kuće imao kablovsku i video-rekorder, dobiven u nagradnoj igri Glasa Slavonije. Sada je sve rjeđe sjedio na verandi osluškujući orkestar šumova koji su nadolazili iz dubine dvorišta, iz rahitičnih stabala, iz sivih prozora.

Sjeo je na prag prisjećajući se grča na pedagogovom licu, u trenutku dok je shvaćao da je to on, Ernest, osoba s fotografskim pamćenjem. Ta osobina mu je donijela jedine važne prednosti. Neki su tvrdili da je to neka vrsta zamjene za loš vid, no on nije vidio kakve to veze ima – ionako nije mogao zamisliti kako drugi ljudi vide i što sve mogu vidjeti, jedino je nekada pomišljao kako bi to bilo kada bi svi sve različito vidjeli. U školi je slova s ploče jedva odgonetao iz prve klupe. Pedagog Fišer govorio je u to doba njegovoj majci: pravi je problem to što on nije baš bistar, a ne to što hoda okolo kao duh. Ta druga “karakteristika” u modnoj industriji Slavonija nije bila od neke koristi – njegovu sposobnost da s nekog mjesta jednostavno nestane a da to nitko ne primijeti, porta, odnosno telefonska centrala nije priznavala. Nekada, u školi i u vojsci, mogao je jezditi po Tvrdi i Promenadi, ili iz nekog skloništa promatrati svoj vod kako rinta, ne znajući ni sam kako pronalazi prolaze nevidljive drugom ljudskom oku. Svima je to, na kraju krajeva, bilo samo smiješno i rijetko ga je tko pokušavao kazniti, onako blijedog, koščatog, vijugavog.

Prvo što je uradio nakon što je dobio posao bilo je utvrditi plan kretanja: iz Sunčane pa

preko Zrinjevca, Končarevom i Cankarevom do Vinkovačke, prema Industrijskoj četvrti; ponekad bi preko noći pao snijeg i Zrinjevac bi se, kao od plastike, razvukao u svim smjerovima; ponekad bi vjetar s topola tjerao pamučaste pahulje i Ernestu bi se stisnuli grlo i oči. Nikada ne bi zaboravio u Vinkovačkoj prijeći prstima po mahovinastim ciglama u napola porušenom zidu, ili otrčati do drvenog mosta s kojeg se moglo lijepo gledati izukrštane željezničke pruge, i vagone koji su bili razbacani po tračnicama kao željezne legokocke. Navlačeći u portirnici sivkasto-zelenu uniformu uvijek bi pogledavao prema stablima ispred ulaza u osnovnu školu. Rado se vraćao kući tek kada su drugi tek dolazili na posao, a posebno se volio ujutro ispremiješati s jatima radnica dok su cvrkutale svoje jutarnje monologe. Noću je iz portirnice gledao u ulična svjetla i benzinsku pumpu; noću je sve oko njega bilo drugačije. Uključio bi tranzistor, pročitao stranicu, dvije i onda bi sve postajalo nekako isto i ništa se od ničega nije razlikovalo: slova su uvijek bila ona poznata slova, i rečenice one iste rečenice, ali bez nekog značenja. Zavalio bi se u stolicu i sati bi se razbježali poput poplašanih mačaka...

Julija je dražesno izgledala dok se šetkala obučena u njegovu trenirku u sobi s neobično niskim stropom. Sprijateljili su se odmah nakon što se osvijestila. U najvećem povjerenju priznala mu je da je padavičarka. Nije nikada čula za pedagoga Fišera. Ernest joj je odmah rekao da živi sam: otac leži na Aninom groblju, a majka, bolesno druželjubiva, u staračkom domu. Još nije znao koja je to velika sila mogla ubaciti ovakvu ljepoticu u njegov stan. Nju je pak Ernestov stan podsjećao na istočno-evropske filmove – to mu je i rekla – no sviđalo joj se zaobilaziti stupove stripova, novina, časopisa, knjiga. Najviše joj se sviđao strop veće sobe, iscrtan mnoštvom sićušnih fantastičnih životinja. Drugu, manju sobu popunili su ormar i krevet, a treća je bila čudnovata kombinacija kuhinje i kupaonice. Nije znala da takvi stanovi, građeni za sirotinju početkom stoljeća, ovdje nisu rijetkost, da ponekad nastaju ukrštanjem u dvorištima i prolazima te pokazuju veliku vitalnost.

Ernest je bio nespretan i galantan, drugačiji od tipova koji su se ponašali kao da znaju sa ženama. Ispričao je da ga nikada nisu zanimali nogomet i škola. Ona mu je rekla da ne liježe baš sa svakim – nije znao zašto mu to priča – da ima još slobodnih prstiju na njezinim rukama do broja ljudi s kojima se poševila zbog interesa i karijere. Željela je preseliti u Zagreb gdje joj je netko već sređivao posao. U početku je sve shvaćala kao razbibrigu, no on joj je ubrzo spretno češkao vratne kralješke i milovao trbuh. Kada je shvatio da će stvarno otići, počeo je nestajati. Jednostavno bi ispario a da ona to ne bi ni primijetila. Tražila ga je neuspješno po ulicama.

Posljednjih dana uopće nisu izlazili iz kreveta, a ona je samo pričala, o napadima nesvjestice i pjeni koja joj je izbijala na usta, o djetinjstvu u slavonskoj provinciji. Zabranila mu je da se pojavi na željezničkom kolodvoru na dan kada bude odlazila. Tog dana sjedio je u svojoj sobici na vlažnim plahtama ispred širom otvorenog prozora.

* * *

Otpremnik puhne u pištaljku i Ernest odmah krene prema najbližem kupeu premda je želio zapamtiti slike kolodvora i žutih golfova ispred pošte. Netko je ispred njega zamahnuo vratima i ona ga veselo odalame po nosu dok je izbacivao vrh ramena, usporavajući ih u zraku koliko god je mogao. Usljedio je još jedan zvižduk i vlak je krenuo, pokraj zelenkastog zida tržnice i malih jeftinih kioska. Dim je plutao ispod semafora koji su se jasno mijenjali u predvečerje, odnekud je doplovio milozvučan i omamljujući miris kroz plošnu sliku grada i on raskopča prljavu košulju sve do trbuha i pođe prema vratima, poželi skočiti, kao u pješčanik, do haustora u koji ranije toga dana nije mogao ući.

Doputovao je podnevnim vlakom u Zagreb s vrlo nejasnim predodžbama o tome što bi trebao učiniti. Naslonio se na zid ispred njenog ulaza, prelistavajući novine koje je našao na ulici. Dan se sporo vukao. Pored njega prođe tip u crnom odijelu – odmah prepozna poznatog saksofonista, mršaviji, bez podočnjaka, bljeđi i žućkastijih obrva nego ranije dok je svirao u grupi Haustor. Jednom je Juliji ispričao kako je davno, mnogo prije rata, još dok je išao u školu, na povratku iz bolnice na Šalati, vidio vođu grupe kako stoji ispred kolodvora u smiješnim žutim hlačama i zelenoj jakni, sa šarenim prljavim ruksakom, i s gitarom u futrolu na leđima zamišljeno promatra Zagreb. Toga istog dana na rasprodaji u Nami kupio je njihov drugi album i bio je strašno sretan. Kasnije iste godine band je došao u Osijek, i nakon koncerta je pao snijeg.

Odšetao je do telefonske govornice i okrenuo njen broj.

- Stvarno si me iznenadio – rekla je – pričekaj u kafiću preko puta.

Naručio je kavu i ona je već sjedila ispred njega, zakopčana kao školjka. Htio je odmah ustati od stola, patetično, no u zadnji tren slaže da je zakasnio na vlak. Hoće li s njim do kolodvora? Hodali su prašnjavim gradskim ulicama. U nekoj stajačnici popili su konjak koji – tako je tvrdila – pomaže ako te muči želudac. Zbog nečega su ih tamo gledali smrknuto. Spomenuo je neku Rundekovu pjesmu, ali to je bilo kao da nije rekao ništa. Mislio je

spomenuti da je odvojio zajedničke omiljene vinile i da je pijući smišljao kako da je vrati u Osijek, ali da nikada ne bi ništa smislio.

Nije joj rekao ništa od onoga što joj je mislio reći, nije ju upozorio da su naivne njene namjere da postane drugačija, pokvarenija, jer se svijet ne dijeli na lukave i pokvarene koji uspijevaju u životu te dobre i pametne koji gube – kako ona misli – već je sve uvijek nekako ispremiješano. Htio ju je nekako podsjetiti da mu je rekla da postoje jednostavni, pokvareni i prljavi načini na koje je može vratiti u Osijek, ali da će mu se u tom slučaju objesiti o vrat i od života mu napraviti pakao. To je bila prijetnja iz meksičke sapunice, no već dugo mu ništa u vezi s njom nije bilo smiješno.

U jednom trenutku izletjela je na ulicu. Izašao je za njom, i vidio je kako sjedi na najbližoj drvenoj klupi, ispremiješavši ruke i noge. Popodnevno sunce ljeskalo se kroz kapljice vodoskoka. Prerano su se našli na kolodvoru, pa se spustiše u Importanne. Kružili su među trgovinama i kafićima, među ljudima koji su hodali u svim smjerovima. Ernest je promatrao kako tetura poput pijanca, u nepravilnim lukovima lijevo-desno, držeći se za trbuh. Hodala je po uglačanim bijelim pločama. Bilo je dovoljno samo malo nepažnje, samo jedan okret glave i njena bi se leđa izgubila među stotinama u trgovačkom centru.

JESTE LI RASPOLOŽENI ZA PLES?

- Mnogo pušiš i mnogo piješ - rekao je otac.

Ivica nacilja zapaljeni vršak cigarete prema njegovoj okrugloj glavi u času dok je zatvarao usta. U zadnji tren se suzdrži i bijesno je ugasi u pepeljari. Tek ćeš vidjeti kako palim jednu za drugom! - pomisli. Možda bi to rekao i na glas da za stolom nije sjedila i mama, ili recimo da sjede zajedno za stolom kod kuće, kao što je to bilo uobičajeno još prije par mjeseci, ali sada, u ovoj peštanskoj restauraciji, gdje se gledaju prvi puta nakon početka rata, Ivica samo zuri u pivsku čašu, nabija kapu na oči, i zamišlja kako zavitlani upaljeni opušak leti prema ocu. Zašto uvijek o cigaretama i alkoholu? Zašto ne o bilo čemu drugom? O košarci, recimo, kao sav drugi normalan svijet!?

A otac je govorio, govorio i govorio, Ivica ga je jedva slušao, promatrajući osunčane četvorine peštanskog trga na kojem je bio parkiran njihov lijepi renault četiri sa starom osječkom registracijom, sada već iz nekog drugog vremena. Na njegov koncert otac i majka nisu doputovali iz Osijeka već sa Zlatibora. Sestra se - prema neuvjerljivom objašnjenju - u posljednji tren razboljela. Sa svakom novom kriglom sve je teže dozivao vibracije Reinhardta i Grapellija.

- Mnogo pušiš i mnogo piješ - ponovio je otac s više prijekora.

Bila je to prva rečenica koju je doista uputio njemu - sve do tada govorio je kao nekome nevidljivom - zašto je Milošević u pravu, zašto moraju ratovati. Ivica je njušio onaj slatkasti vonj njegove jeftine kolonjske vode, nekada pomiješane s vlagom oficirske uniforme. I dalje je govorio, Ivica je čuo još samo jednoličnu intonaciju i sve češće pozivao konobaricu. Ona ga je pogledavala, visoka, kratke crne kose, uskog struka i širokih bokova. Prvo je naručivao mineralnu, pogačice i sok, a kad je stari počeo popovati, prešao je na pivo. Naručivao je male količine alkohola, po dva decilitra, crno, samo da bi dolazila što češće. I nije izgledala kao Mađarica - ili barem ne onako kao što je mislio da izgledaju Mađarice - no sviđala mu se, naročito kada se udubio u njena velika usta na porculanskom bijelom licu - za ovakvim licem bi stvarno sjeo u bilo koji kupe, za Debrecin, Dresden, Danilovgrad, bilo kamo...

Ivica je imao stipendiju u Beču, ali sestra i majka su morale na Zlatibor. Sestra je preklinjala oca da ostanu u Osijeku pa makar i sa susjedima koji ih sumnjičavo gledaju. Međutim, otac je bio nepokolebljiv. Ivica nije znao ni što da im kaže ni kako da ih utješi, pogotovo sestru

koja je jedina od čitave porodice Tomić bila stvarno vezana za Osijek. Otac je naredio i njemu da krene za Srbiju, "prebacićeš se tamo na Akademiju i tačka". Poslušno je klimnuo i još iste večeri otputovao za Beč, oprostivši se potajice s majkom i sestrom.

Te jeseni Ivica je vježbao i vježbao, želeći valjda ljestvicama izbiti javu iz glave, no u kasna popodneva zatvarali su Akademiju i morao je natrag u studentsku sobu, u daleko bečko predgrađe. Na Karlsplatzu bi se spustio stepenicama i prije podzemne pokupovao sve novine na koje je naišao – Vjesnik, Večernji list, Slobodnu Dalmaciju, Borbu, Oslobođenje, platio Doner kebab i ušao u vlak. Sjeo bi kraj prozora i brojao stanice – Kettenbrückengasse, Margaretengürtel, Längenfeldgasse, Meidling Hauptstrasse, Hietzing, Braunschweigasse, Ober St. Veit, Hütteldorf... pruga bi ponekad izbijala na površinu, provlačeći se kroz šarene bečke kvartove. Oko njega su stajali ukipljeni Turci, Crnci, Kinezi – tko zna kojim su linijama sudbine prispjeli u njegov vagon – vjerojatno je i njih ovamo dotjerao neki daleki rat o kojem je možda nekad nešto čuo na vijestima Radio Osijeka i istog trena zaboravio...

Ivica je pretpostavljao da nakon bijega otac neće nikada s njim više progovoriti i tim je veći bio šok kada se široko ljuskavo lice s debelim naočalama nacrtalo u Budimpešti i tumačilo mu kako se sve još uvijek može srediti.

- Još uvijek se možeš vratiti u Beograd, završiti fakultet i napraviti karijeru u Srbiji.

- Kako to misliš vratiti? Kada smo mi to živjeli u Beogradu?

Nekada ranije možda bi i poželio saznati da li zaista vjeruje u ono što govori, no sada je odustao od tog napora shvaćajući da što god kaže, on i dalje ostaje neoskrvnuta, skoro pa mistična nepoznanica. Njegove namjere samo bi slučajno mogao pogoditi – ipak, bio je siguran da je ono što on smisli, za njega sigurno loša varijanta. Samo je kimnuo popravljajući naočale.

Majka je nervozno zabacila glavu u stranu – dotada jedva da je progovorila kakvu riječ, pogledavajući ga rijetko i hitro. Kada ju je upitao kako im je na Zlatiboru, ona se neodređeno nasmiješila.

Naručivao je nove i nove runde pića, a Mađarica se svaki put sve drskije osmjehivala. Što takav komad traži u krčmi? Tako izgledaju evropske glumice. Stari je ponovno počeo verglati, sada nešto o hrabrim daljnjim rođacima koji su samovoljno otišli u rat. Ivica je žalio što su uspomene iz djetinjstva tako kvarljive – recimo tatinog brata, beogradskog profesora harmonike, pamtio je kao smiješnog i beskrajno zabavnog, kao i široku paletu nekih

ljubaznih tetaka i bratića koji su ga listom obožavali, vodili u dječja kazališta, kina i u šetnje. No, već je njegova sestra izjavljivala da je harmonikaš naporan i dosadan starac, baka na Zlatiboru odvratna vještica, Beograd prljav i grozan grad i dobila je šamarčinu za sva vremena.

Živo se sjećao kako je neki njihov rođak, starac, jednom pijan izvalio da je ponosan zato što je Srbin. Točno se sjećao kako su sjedili u kuhinji i kako je mislio da će otac – u njegovim očima moćni partizanski osvjetnik – skočiti i ispsovati ga. No on je samo sjedio praveći se da ništa ne čuje. Od tada pamtio je samo njegove uvrede, ismijavanje njihovih želja, napora i uspjeha, posebno u muzičkoj školi, što su sve za njega – kako je govorio – bila pederska posla. Ivica je prkosno navijao za Hajduk, bježao iz škole i visio u muzičkoj.

U peštanskoj restauraciji vrijeme je sporo teklo, jedino kao da je konobaričin dekolte postajao sve dublji. Pio je i dalje. Volio bi da sada majci može ispričati kako je malo nedostajalo da ostane u Osijeku, da čak pristupi ZNG-u, bez obzira na posljedice. Ona ga je bila potajice poslala u Osijek da uzme neke novce i odnese rođacima ključeve od stana. Bio je početak listopada i nakon dugog premišljanja ipak je otišao pred kafić u koji su svi izlazili. U manje od tri tjedna u gradu se sve izmijenilo. Treperio je od neizvjesnosti. Kako li će ga dočekati njegovi prijatelji navikli na granate i rat? No čim je stupio pred kafić, nastala je pomutnja, zagrljaji i poljupci. Zastidio se što je posumnjao da voli ove ljude i da oni vole njega. U kafiću su slušali Stublićevu pjesmu Moj dom je s druge strane neba, histerija, ljubav, strah i alkohol dirljivo su se miješali. Osjećao je da je ovo posebna večer i da će svi oni već sutra biti drugi ljudi. Govorili su da je dobro što se vratio kući, nadali se da će već uskoro sve biti bolje i da će rat brzo završiti.

Kasnije je bio sretan što nije zakasnio na rastanak, kasnije kada je shvatio da su ga proglasili izdajnikom jer je pobjegao iz grada. Te su večeri još uvijek bili najbolji prijatelji, većina ih je bila u gardi i uzbuđeno su prepričavali prve ratne događaje. Tako su se napili da je s njima otišao u neku improviziranu kasarnu, po oružje, ali je na kraju ipak otišao kući sam. Kad je sljedećega jutra pogledao kroz prozor, vidio je stvarnost sivu poput dvorišta u kasarni – vojni kamioni, kamioni s tenkovima, vojnici i oružje – iz te je slike shvatio sve što je trebalo shvatiti, pokupio je stvari i prvim vlakom otišao iz grada. To bi on morao nekome ispričati, ali kome?

Satima su sjedili u peštanskoj birtiji. Konobarica se smješkala, ne obraćajući pažnju na malog mrkog tipa koji je pratio svaki njezin pokret. Kao u nijemom filmu, otac je još samo bezglasno otvarao usta. Ivica je na rubu suza mislio kako ipak onog jutra nije smio napustiti

Osijek. Konobarica je još prilazila stolu, a Ivica – umjesto da se rasplače – naglo ustane i presretne je ispred stola.

– Ja sam muzikant – promucio je na njemačkom – sviram jazz na gitari, ciganski jazz, Django Reinhardt. Zaplešite sa mnom i odsvirat ću vam što god poželite.

Jezik mu se zaplita, vjerojatno ga nije razumjela, ali točno je shvatila njegove namjere. Prihvatila ga je, a on je osjetio tijelo koje kao da je željelo skočiti na njega. Zaplesali su valcer. Iznad njenog ramena vidio je šank, stolove i stolice, maminu pognutu glavu, oca kako bijesno skida debele naočale, mutnu žarulju i ljude u gostionici koji kao na nečiji znak ustaju i počinju pljeskati.

JOŠ JEDNA KARTA U JEDNOM SMJERU

Stajao si ispred bijelog papira na kojem su ispod natpisa – primljeni u šk. godini 1990/91 – bila otkucana imena i prezimena. Ispred Akademijine oglasne ploče navirivali su se i drugi, a ti si stajao i stajao iako si znao da tvoga imena tu nema. Dvorištem bi prohujala kakva bezlična melodija, a ti si podizao pogled prema redovima kockastih prozora. Iza njih su bile sobe u kojima si htio biti, vjerojatno prašnjave, ispunjene rascvalim gitarističkim žicama, metalnim stalcima i studentima koji se natežu oko pragova i melodija. Prema nekom višem zakonu kriteriji Akademije moraju biti previsoki, a ti moraš postati nesiguran, i sve nesigurniji, i vratiti se kući.

Sljedeće što vidiš poplavjeli su prsti na rumunjskom kalašnjikovu po kojem prebireš kao po žicama, u nemetinskom rovu. U toj slici vidiš još nekoga – svog šulkolegu Igora Stankovića koji te nagovara na drukčiji život – čuješ ga kako priča fantastične detalje iz svog života bečkog studenta i uličnog svirača. Taj glas je glas koji te muči. I zatim slijedi važna slika, zbiva se nešto ranije: stojiš u Zimskoj luci na platou iznad dravske vode, osunčane. Vidiš se kako čekaš – svaki čas trebaju stići Musa, Širkan i Habjan, da se zajedno uputite na još jednu pijanku u Plavu Violetu, čuvenu po neobuzdanostima i bestidnostima. Na Promenadi, poplavljenoj ljetom na izmaku, sve živo hoda i trčkara. Ti želiš skočiti, jer se nikada ranije nisi kupao u Zimskoj luci, u ustajaloj dravskoj vodi, toga ljeta posebno hladnoj i neugodnoj. Kada se okreneš, sunce će zalaziti negdje iza Zoološkog vrta, na bentu će veliki smeđi pas juriti za drvenim čamcima koji se tromo vuku po prljavoj vodi.

I sada bi mogao izbiflati sve o muzičkoj školi, da te samo netko pita. Na primjer: nakon Borenićeve smrti školu sele iz Vlahovićeve u Tvrđu, a umjesto metronoma i klavira u učionicama slažu bankovne službenice da na tipkovnicama vježbaju kantate kamata i kredita. Nema više stalaka, drvenih klupica i ormara punih papira i kajdanki – zamijenila su ih neonska svjetla, umjetni fikusi i svjetlucavi namještaj. U učionicama sunčeve zrake više se ne lome u prašnjavim kutovima sobe prelamajući se na zidovima koji vlaže još od kraja kolovoza. Nikada se nisi družio s muzičarima, osim s Mandicom, koja je klavir svirala tek toliko da zadovolji taštinu vlastitih roditelja...

Ah, da, Mandica! Napustila je školu nekoliko mjeseci prije mature, što ti se onda strašno sviđalo (ali na kraju je ipak maturirala). Divio si joj se izdaleka, znao si da stanuje u Beogradskoj ulici, ulaz do cafe bara Valentino. S ljetne terase si lovio njen laki trk iz

haustora do velikog motora na koji se naslanjao zalizani robusni tip. Svake večeri hodao si istom rutom od Rome do Valentina. A zatim je počela izlaziti sama. Jednom, sasvim neočekivano, požalila ti se na profesora koji je tražio da seminare predaju kompjutorski obrađene, i na prijatelja koji joj je htio naplatiti ukucavanje i printanje. Bio si izbezumljen kada si shvatio da govori baš tebi: prvo što si joj zapravo u životu rekao bilo je to da imaš kompjutor i da joj možeš isprintati seminar. Nije ti povjerovala, barem ne odmah, jer tada su kompjuteri još bili rijetkost, no ti si rekao da je tvoj otac onaj koji predaje informatiku na Ekonomskom fakultetu. Istoga popodneva sjedila je u tvojoj sobi. Tekst ispisan rukom bio je opsežan.

- To će trajati satima - rekla je buljeći u ekran.

Sjela je na stolicu, a ti si se opružio na kauč i zatvorenih očiju slušao kuckanje po tipkovnici. Kada je kasnije na svoj ženski način rekonstruirala to poslijepodne, rekla je da se već nakon petnaest minuta osjećala kao da je u braku. Ti si kao po dogovoru napomenuo da si, nakon što je hitro pokupila onaj isprintani seminar, pomislio da se kraj zbio prije početka i da si se stvarno iznenadio kada te sutra nazvala i rekla da treba isprintati još koji primjerak. Tog puta predložio si da na videu pogledate film Dan kada su se svi smijali i opet se odigrala ista scena. Film je završio, a ona se pokupila i otišla.

Ipak, sutra te pozvala u kafić i to se kasnije, u zajedničkoj biografiji, vodi kao istinski početak. Počeli ste po cijele dane visjeti zajedno. Noću ste depresivno tumbali grad, tražeći ovaj ili onaj sitni oblik zabave koji još nije bio iscrpljen. Razdvajali ste se tek kada bi morali. Ti si predavao gitaru na donjomiholjačkom odsjeku muzičke škole, nakon iznenađujuće intervencije profesorice Burić. Podsjećali ste na mlade parove koji se spremaju za brak.

I to je trajalo sve do dana kad ti je rekla da je ekonomija budalaština i da će iduće godine upisati arhitekturu u Zagrebu. Ti si odmah rekao da ne ideš nikuda. Hvatao te idiotski inat - likujući si dodao da rat samo što nije počeo i da netko mora ostati u gradu. Ona je otpovrnula da ako nećeš s njom u Zagreb ne moraš, ali da to s ratom nema veze, ona svejedno ide, mora napraviti nešto od svoga života. I stvarno je otišla u Zagreb na prijemni, a ti si konfuzan sjedio kod kuće dok su se zbivali užasni događaji - pokolj u Borovu selu, zgaženi crveni fićo na raskršću Vukovarske i Klajnove, Aljmaš i Erdut, prve granate na Jugu II. Kupio si kazetu Dwighta Joakima Hillybilly Deluxe na sniženju u Jugotonu i stalno je premotavao na mini liniji. Jedva si shvaćao što se događa, ona je javila da je položila prijemni. Vidio si je već u drugom vremenu u kojem ti prije ili kasnije postaješ provincijalno sentimentalni prtljag.

Niste se razdvajali nakon što se vratila. Vrz mali ste se po gradskim ulicama čitavog ljeta, kao da rat ne počinje, kao da su svi još uvijek na ulicama, da je sve u najboljem redu, iako su se s prvim sumrakom ljudi zatvarali u kuće i čekali da im netko, konačno, kaže da je rat počeo. Ti si mislio kako je Osijek, tako sparan i sablastan, tvoj više nego ikada. Kružili ste Tvrdom, između Promenade i Parka kulture tražeći potvrde da morate ostati zajedno, zauvijek, kao u ljubavnom filmu. Na ulicama i parkovima pratili ste opasne šumove, uzvike i psovke. Potmulu tutnjavu vojnih vozila.

Mandica je odlučila da ostane u Osijeku ma šta se dogodilo, ali trezvenom voljom roditelja transportirana je rođacima u Zagreb. Ti si se smušeno motao naokolo dok ti nisu predložili da kao mlad pedagog otpratiš djecu u Slovačku. Tako si otputovao. Njen izlet u Zagreb završio je prije nego što je i počeo: vratila se jer joj je rat u Slavoniji iz zagrebačke perspektive bio neshvatljiv. U Osijeku je prihvatila posao u Međunarodnom crvenom križu, i zatim, kao prema nekoj naredbi, zajedno sa svima ostalima, počela pljuvati po tvom navodnom bijegu i kukavičluk. Sa sve većim brojem granata u njoj je rastao bijes, sve dok ti nije spustila slušalicu.

A ti nisi nikome drugome mogao reći da u Bratislavi sjediš zavezanih ruku. Djecu ne možeš ostaviti samu u stranoj zemlji! Nisi pobjegao uplašivši se rata, nego su takve okolnosti. To ponavljaš sve do pada Vukovara, kada se nekoliko profesora stvorilo u Slovačkoj. Putuješ istog trena, prepun velikih očekivanja! Još ništa nije izgubljeno! U vlaku si osjećao kako u tebi sve bukta. Ne očekuješ da će te dočekati otvorenih ruku, no ono što vidiš nadilazi svaki pesimizam.

Grad izmijenjen, izranjen i hladan kao stara kučka prema svima koji se nisu zajedno stisnuli i propatili ponižavajuće mjesece. Prijatelji te bezobzirno izbjegavaju. Mandicu vidiš slučajno, na televiziji, u uniformi, kako ruku pod ruku sa Zalizanim, obilazi položaje. Hodaš naposljetku prestravljen tutnjavom granata. Zatim ti uručuju poziv i šalju te u stošestu. Još istoga dana čučiš na razrušenom pogonu Saponije. Nisi bio u vojsci i sve učiš na licu mjesta, brzo. Neprestano se pitaš što ta puška radi u tvojim rukama? Čija je to spremnost da pobije sve što se kreće s one strane linije fronte? S tvoje strane pjevaju mračne pjesme i već i ti mrmljaš odurne stihove.

A zatim se uplašiš sebe samog. U jednom trenutku vidiš nekoga tko neodlučno stoji s bombom usred praskanja, štektanja i eksplozija. Ako ovako potraje, postat ćeš netko posve drugi. Bacaš bombu prema Dravi i okrećeš se prema gradu. Nekoliko projektila doleti za tobom i bijeli dim zakulja lako i površno.

POSLEDNJE VIJESTI SU NA MAĐARSKOM

Ulaštene čizme odzvanjaju u zimskom jutru poput nestvarnog glasa nakon noći u kojoj se uvijek nešto promijeni, padne snijeg ili kiša i iz zamagljenih baruština, uvijek drukčije, provire kuće i ulice. Negdje u prašnjavom izlogu Marči ugleda sebe u maskirnoj uniformi – s kalašnjikovim preko ramena sam sebi slični na idiotski šarenog ratnika iz SF stripa.

Koliko god rat dugo trajao, kovitlac eksplozija i puškaranja uvijek dolazi iznenada. Ovisno o situaciji on ili trči prema svom automobilu ili ga zaustavlja i iskače. Ovo je prvi rat u kojem se na frontu odlazi autima. Sve drugo je, valjda, isto. U vrtlog rata uskočio je euforično i strepeći – godinama kasnije prizivat će bezuspješno taj jedinstveni osjećaj, baš kao i sve druge osjećaje iz jeseni 1991., dok je odlazio na položaj umišljajući si, recimo, da je epizodist koji će jednom spasiti mnogo toga važnoga. S vremenom će umišljanja iščeznuti. Tih jesenjih dana njegova je žena trudna sjedila u kožnoj fotelji u jednom vlažnom osječkom podrumu, i svakoga dana iščekivala da se vrati iz smjene. I on je mislio samo na povratak kući – a kada bi se vratio, njegova bi mu se Marta svaki put činila sve ljepšom i čudesnijom. Nikakav strah nikada joj nije iščitao, kao ni druge stvari – primjerice, grad joj je bio sasvim nepoznat – tek prije nekoliko mjeseci doselila se iz Vojvodine.

Vozi je na preglede u bolnicu ne zaustavljajući se ponekad čak i kada granate praskaju opasno blizu. Oboje se osjećaju važno, svečano i zapravo se ne boje da će poginuti. Marči ju je upoznao koju godinu ranije na plivačkom bazenu u Kuli, na regionalnim poštanskim sportskim igrama. On je plivao sto metara delfin, a ona prsno. Oboje su osvojili prva mjesta. Možda je i ne bi zamijetio da nije toliko pričala, pričala i pričala dok su dobivali plakete i medalje i ljubili pokrajinske funkcionare u masne izbrijane obraze. Njene su se rečenice množile i miješale sa zvonkim smijehom kakav Marči nije nikada čuo. Podsjećala ga je na Chrissie Hynde u koju se zaljubio još u pubertetu.

Ne postoji ništa s čime bi mogao usporediti trenutak kada se okrenula prema njemu i počela govoriti na čudnovatoj mješavini hrvatskog i mađarskog. Nije bilo nikakvog konkretnog povoda da baš njemu nešto kaže. I kao po nekom dogovoru, u jednom trenutku zajedno odlaze s plivališta. Marči uzbuđeno hoda za njom po nepoznatim ulicama u predvečerje, i vidi da je u njegovom životu sada već sve nekako promijenjeno, drukčije, ljepše.

Njena odluka da se preseli u opkoljeni grad svima se činila nevjerojatnom, ali tada je i on bio

spreman prijeći granicu i preseliti se. Jednog rujanskog popodneva javila se iz Harkanja i on je sjeo u auto i odjurio prema granici. Vozio je u transu ne vjerujući da je stvarno došla. Ali kada se osmjehnula s druge strane granice, znao je da je došao kraj svim lošim stvarima u životu, samo jednim osmijehom prebrisala je sve tupe dane brige. Istresao je polovicu uštedećine da bi je pustili u Hrvatsku. Policajac je hladno pokupio novac i pustio je da prijeđe granicu.

I drugi oko njih bili su ustrajni da prežive. U njegovoj ulici znali su da je u gardi. Kada ih susretne, susjedi ga ohrabruju i grle, pozivaju kući na kavu i rakiju, i tada Marči, možda baš u trenutku dok počinje paljba, osjeća da pripada ovamo, ovom gradu.

Dosta godina kasnije, dok noću stoji ispred kuhinjskog prozora i pali bijelu cigaretu jedva da vjeruje da se sve dogodilo onako kako se dogodilo. Ništa se ne događa u tami dvorišta. Ako puhne jači vjetar, zanižu se rublje i plahte.

Njegov najbolji prijatelj Vinko Sekelj na početku rata strašno se živcirao. S njim se družio još od djetinjstva, trenirali su zajedno plivanje u PVK Omladinac na Kopiki, prošli zajedno čitav pubertetski i tinejdžerski staž. U ljeto kada je počinjao rat, susreo ga je onog prijepodneva kada je Goran Milić doveo mirotvornu povorku u Osijek, na koju se Vinko uopće nije obazirao. Ljutio se "na naše, na ratne profitere i pederčiće koji paradiraju u maskirnim uniformama po gradu a još nisu vidjeli rova, a izgleda da ni neće", na blesavu gungulu u medijima oko pregaženog crvenog fiće jer "to je samo simbol zbog kojeg ljudi galame i psuju, o kojem će pričati u podrumima čak i kada granate počnu razvaljivati grad". Marčiju se nije sviđalo što Vinko tako brzo gubi živce, ali svejedno mu je u ponečemu davao za pravo - "ne treba gubiti vrijeme, treba obući uniformu bez razmišljanja, uzeti pušku i skočiti u rov, ma kako smrdljiv bio".

Ljeto se još uvijek vuklo kada su im konačno dali oružje. Mnogi su još bili na moru i nadali se nekom čudu, ili da se sve ovo okrene na zajebanciju, no Marči i Vinko o tome su prestali razmišljati kada su premješteni u interventni vod. To traje samo nekoliko dana i oni se privikavaju na život u ratu, da drže glavu u torbi, da ih opasnost uzbuđuje, i da sve češće jedva čekaju da ulete u gužvu, tamo gdje je linija obrane tanka i propušta, gdje valja uspaničene vojnike pretvoriti u ratnike. Marči se sada čudi svojim uspomenama - unatoč mrtvima, ni on ni Vinko nisu se bojali, barem ne suviše. Uskoro su postali zapovjednici vodova, ali Vinko se svejedno uvijek s nekim svađao, istjerivao svoju pravdu koja je čak i Marčiju često bila mutna.

Ujutro, dok stoji ispred kuhinjskog prozora, pita se je li ikada ikoga ubio. Iz unutrašnjosti kuće čuju se poznati zvuci – kao i uvijek, Marta samo priča, priča, priča. Onako tankih živaca, Marči napinje sluh da ne propusti ništa od nerazumljivih rečenica u kojima uživa skoro isto kao i onog dana kada ju je prvi puta vidio. Ona hoda lako i meko, a tako i govori, istovremeno i sebi i predmetima – kuhinjskom stolu, vazi, stolnjaku i plastičnoj jabuci. Govori mađarski čak i kada mu želi nešto važno reći, kada ga preklinje da ne ide u birtiju, ili da napokon počne jesti kao “muškarac čovjek”. Naravno, samo pretpostavlja da mu to kaže jer sve što govori, govori istom intonacijom koja se u njegovom uhu uvijek svodi na to isto njeno, na “entelenke entelenke entelenke”. Da mu išta kaže na hrvatskom, više ne zna što bi se dogodilo; ovako može govoriti o bilo čemu, a on će je svejedno slušati – o mađarskim operama s kraja 19. stoljeća, o cvijeću i paprikama, o svojim ljubavnicima, o tome kako je Marči najveći idiot kojeg je ikada upoznala.

Ponekad joj kaže ne zajebavaj! jer ona se tako lijepo ljuti, kao mala djevojčica stišće sićušne šake i lupa nogama o drveni pod, tako da mu se uvijek promeškolji u gaćama. Marči ne zna ni slova mađarskog, naravno, iako je iza šest sati popodne, u ona davna vremena dok je omama još bila živa, slušao posljednje vijesti Radio Osijeka, na mađarskom jeziku u kojima je jedan čitav svijet u nerazumljivim melankoličnim šiframa postajao nekako tajanstven, i putovao negdje prema obalama rijeke, među komarce i ptice u močvari s druge strane Drave, u dugoj plovidbi od ručka prema večeri sve do večernjeg radio-dnevnika u sedam navečer kada bi dan još jednom skupio svu svoju snagu i progovorio strogim, poznatim jezikom.

Iako su mu leđa ukrućena, on stoji i gleda u četvrtasto dvorište, u prastari svijet vinove loze, ljetne kuhinje, višanja i krušaka, hala gdje su uzgajali piliće; čak i bliža sjećanja iz vremena prije rata, kada je išao svaki dan na posao i penjao se po krovovima uvodeći telefonske linije, već su stara i prastara. Nerado je išao u to vrijeme u kino ili na pivo s prijateljima, i nikada nikome ne bi mogao reći da izlaske izbjegava jedino zbog noćnih pješačkih povrataka, na kraju kojih bi se uvijek dogodilo ono isto – polupijan bi pogledao prema susjedovom automobilu, metalnoj anteni obješenoj na sam vrh kuće, cvijeću na balkonu, čipkanim bijelim zavjesama u spavaćoj sobi i pomislio da bi sve to isto, fino, moglo postojati i bez njega.

Vinko nije poginuo na ratištu iako su bili pali u klopku iz koje se ne vraća, između Sarvaša i Bijelog Brda. Spasili su se slučajno, skočivši panično u rijeku. Nekim čudom, nijedan od metaka nije se zabio u njih. Preplivali su neozlijeđeni na baranjsku stranu. Zatim su satima hodali po blatnjavoj obali dok nisu naišli na neki čamac kojim su ponovno prešli rijeku. Vinko

je bio uvjeren da su im namjerno smjestili, da su podmuklo isplanirali sve da ih se jednom zauvijek riješe, i Marči je ovoga puta bio siguran da je u pravu, premda mu nije ništa rekao.

Sjećanje na tu večer iskrzano je i nepouzđano. Sjeća se da su nabrijani otišli do zapovjedništva i tamo napravili rusvaj jer baš nitko od onih koje su sumnjičili nije sakrio iznenađenje što ih vidi žive. Istina, njih dvojica su bjesnjeli i prijetili, psovali im kočijaški sve živo i mrtvo, no sve bi možda i mirno završilo da se Vinko nije mašio za futrolu. U trenu se čulo bam bam bam i već je ležao probušen na podu, s mlazovima krvi iz rupa na glavi i tijelu. Oni isti pištolji bili su upereni i u njega i čekali na njegov prvi trzaj, no Marči se nije ni pomaknuo. Mnogi su čuli pucnjavu i dotrčali i to je bio sljedeći korak koji mu je sačuvao glavu. Sjeća se da je vidio što se događa i da je u trenutku shvatio da on – za razliku od Vinka – ne živi za ovaj sveti trenutak obračuna sa svijetom. U desetinki sekunde shvatio je da, ako pogine, neće baš sve na ovom svijetu biti sasvim isto jer sada u jednom vlažnom podrumu i staroj fotelji sjedi Marta.

Posljednjih godina žive od njegove vojne mirovine, iako ni jedno još nema trideset godina. Nakon rata Marči se ne može pentrati po seoskim krovovima i banderama, a za Martu nema pravog posla – nema ni domovnicu, nekoliko puta je slala molbu, no svaki puta je odgovor bio neumoljivo isti. Dok mu na jednu intervenciju nisu dali mirovinu, ona je prala podove po kancelarijama i kafićima. Marči bi vjerojatno nakon Vinka ostao u ZNG-u da mu netko nije došapnuo da to može značiti i metak u leđa u prvoj akciji.

Noću se još uvijek budi nakon sna u kojem ulazi u dvorište, ali ne može ući u kuću jer su zazidani prozori i vrata. Ta scena se ponavlja sve dok se ne sjeti da može ući i iz susjedovog dvorišta, kroz mali kuhinjski prozor. No, u tom trenutku, jedna po jedna otvaraju se vrata drugih kuća i izlaze ljudi koji nisu nikada na njega posebno obraćali pažnju. Ima ih sve više i više, dolaze i oni koje je nekad vidio ili upoznao, a zatim zaboravio.

Gledaju ga bez smiješka i kada zakorači prema njima, brzo se razdvajaju u dvije usporedne kolone na čijem kraju je vidi, iscrpljenu, blijedu i nezamislivo lijepu. Nespretno joj odmahuje, no želi je mimoići. Ona ga, međutim, u prolazu zgrabi i zagrlj; nekakva mljeckava topla tekućina natapa mu košulju, a zatim polako shvaća da je izrešetan i da pada u meku zelenu travu pored njenih nogu.

ŠTA JA RADIM OVDJE?

1.

Netko stoji ispod hotelskog prozora i govori brzo i tiho, a tebi potkošulja i čarape ispadaju iz ruke, povlačiš zatvarač nove jakne – dolje na ulazu s kapom u ruci, stoji vozač u plavom teget odijelu. Brzo prelazite preko školskog dvorišta kojim jure džipovi i bolnička kola, ranjenike raznose ovamo-onamo. Odnekud se prolomi strašna eksplozija, nešto leti iznad školske zgrade, dim, pogledaj! Kao zmaj iznad sportskog aerodroma. Netko ti maše, pokazuje traku oko tvoje ruke, tek sada je primjećuješ, kao i maskirnu uniformu (otkud ona na tebi?). Netko glasno govori:

- Čeka Vas streljački vod – vidite – i upire prstom prema crvenom školskom zidu ispred kojeg stoje neki ljudi.

- Tko su oni?

- Njih se mora strijeljati i bit će streljani, svi, čeka se samo vaša zapovijed.

Tvoj glas prekrije tutnjava valjaka i strojeva, prašina poplavi igralište, pijesak i benzin preliju se preko čizama koje iznenada nestaju. Ništa nije užasnije od tutnjave u mirnim ljetnim poslijepodnevim, bubnjanja pneumatskih bušilica i strojeva, motora, u ime ideje o ljepšem, prirodnijem i modernijem gradu. Momci u kombinezonima tapšaju se po ramenima, rolete lupaju o drveni ram.

Iz tvrde postelje vidiš ormar, tepih, porazbacane vinile, stari radio-aparat s gramofonom. Očekivao si da ćeš se probuditi u Ketinom krevetu i da ćeš izaći na balkon okrenut prema istočnom predgrađu, s pogledom na stadion i restoran Bijelo-plavi.

U njenom krevetu dizao si ruke i noge iscrpljeno (a tako si bezazleno i bistro legao). Tokom noći na sekundu bi se probudio kada bi se promeškoljila, izvila bok ili gležanj, čak si možda i vidio obris duguljastog privlačnog tijela. Više ne znaš što svijet očekuje od tebe, sada će biti još teže, bez uskog hodnika, kuhinje, široke sobe s dva obična madraca i velikim balkonom, ali već neko vrijeme znaš da se stvari koje su strašno potrebne dobivaju onda kada više nisu tako važne. Još prošlog jutra ustao si i krenuo prema gramofonu. Na poklopcu je bio nalijepljen žuti papirić na kojem je pisalo Ketu je otišla. Ti nisi više mogao izdržati i preselio si u hotel.

2.

Navečer si se ljuljao u naslonjaču gledajući nekoga tko je nepomično stajao ispred staretinarnice (u kadru ranije uskomešao je ruke i noge, kao da će se uzverati na neki visoki zid, na primjer na zid Plućne bolnice). Iz staretinarnice kao da su ga dozivali razvaljeni frižideri, šporeti, ormari, stolovi, sviruckale frulice, melodike, violine, akustične i električne gitare. Odsvirao je s njima dva-tri tona i vratio se u park sve do zapuštene spidvej staze iza zgrade veslačkog kluba Iktus. Stao je i promatrao tri paralelna velika nogometna igrališta NK Zanatljija, a zatim u pirueti, nakostriješivši se kao velika ptica, krenuo nalijevo, prema bulevaru ili na prljavu obalu rijeke.

Keti je otišla jednog od toplih zimskih dana koji se možda ne bi pamtili da nije bilo one pjesme o proljeću "čak i u decembru". Pojavljivali su se iznenada, nakon dugog niza kišovitih dana ili nakon prvog snijega koji uvijek pada prerano i dekorativno – no svejedno mu se svi vesele jer šara prizore kao na božićnim čestitkama. Tako kitnjasti, potraju dan-dva, a zatim se polja, parkovi i asfalt izravnavaju u masnoj blatnoj mrlji.

Kapljice blata prskale su dok si trčao na Promenadi, a salo slobodno plesalo oko trbuha. Od kompe, Bijele lađe, Zimske luke, pješačkog mosta, prema željezničkom i dalje prema Donjem gradu, do pejzaža ugodnih i mirišljavih u romantično-sunčanim pozama, čak i kada su okovani ledom i sivim oblacima. Kočili su ti se zglobovi i mišići, gubio si dah dok si trčao pored žičane ograde do kina Papuk (na raskršću ideš udesno prema zgradurini Elektroslavonije). Shvaćao si da je meka svemirska trulež nabijena u ove fasade, skamenjen životinjski leš usmrdio se i zaudara. S mosta si promatrao kako se jedno za drugim pale ulična svjetla: u produžetku otvarao se komadić po komadić ulice, u prozoru najbliže zgrade netko je upalio običnu kuhinjsku lampu, semafori su prijateljski namigivali, namignulo ti je i crveno automobilsko svjetlo prije nego što je zamaklo na šetalište, još jednom se pojavilo i nepovratno nestalo.

3.

Tik uz velika blješteća slova penješ se uz požarne stepenice na terasu. Prilaziš ogradi i pališ cigaretu. S ovoga mjesta vidi se i najdalje majušno svjetalce daleko u ravnici, sićušno, iza željezničke pruge, nebodera, tvornica i ponekog lica na ulici, smrznutog i iscrpljenog.

Sićušna svjetalca uokvirena snijegom, maglom i svjetlom, drugačija su ovdje nego s prozora sobe iz koje si izbacio hranu i knjige, a ranije i gitaru, pojačala, papučice, kompakt diskove i video-kazete. Sve su stvari šutnute ispred sobe. Ispod hotela rasprostrli su se čičkovi bljeskavo-titravi, crvenkasti, plavkasti, žućkasti, kao u starim filmovima iz sedamdesetih, u kojima svijet raste ljepši i bolji iz pobuda neshvatljivo naivnih. Tko nije vidio takvih filmova u djetinjstvu sjedeći ispred ekrana napunjenog prijaznim slikama trgova, hotela, bazena, ugodnih automobila, stvarčicama i sličicama u kojima uvijek nešto radosno i užurbano krčka, zviždi i trubi, a okolo sve izgleda čisto i pitomo, kao pokošeno svijetlim sunčanim danima? U podlozi tiho curka braziliana. Tramvaji, parkovi i panoi, onako kako bi u stvarnosti trebali izgledati, za nostalgične obiteljske albume, stvoreno kako bi se mogle izreći tisuće radosnih stvari, bezazleno i bistro, čak i u noćima kao ova, dok se dolje na ulici između dva tramvaja nešto meškolji, izvija gležanj ili se iza zadnjeg svjetlucavog titraja sve stišava i nestaje, čak i predodžbe o privlačnom duguljastom tijelu.

U izduženom krilu hotela neka djevojka skvrčila se u fotelji ispred ekrana, okrenuta leđima prema prozoru. Neobrijani debeli tip u šoferskoj kožnoj jakni – iza leđa staraca – drmuska oko stražnjice mlađe ženske, starci pristojno sjede i prave se da se ništa ne događa. Djevojka sjedi u jednoj od onih blijedo-zelenih prugastih muških pidžama koje su u provinciji valjda uvijek u modi, i plače.

U toj sobi ležao si između omota albuma, knjiga, kazeta, novina. Iznad kreveta zalijepljen je poster V. I. Lenjina, u naravnoj veličini. Zapalio si smotuljak i, smiješna stvar, tvoje ženskasto tijelo napuhalo se kao da je potopljeno u vodu; i široko ovalno lice napuhnulo se preko debelih štreberskih naočala – zbog kojih su ti se uvijek rugali – dok se dim kotrljao u plućima, a Lenjin na zidu spremao povesti neke opasne tipove u akciju, kakvi god bili, mali ili veliki, visoki ili niski, nezgrapni, preljubnici, izdajice.

Žmirkaš misleći kako će se razbacani papiri užariti, dok se sa zida maše i protestira, iz zvučnika dolazi brmnnrrr, kao iz divovskog zamrzivača, a onda padaš na leđa grčevito držeći malim prstom i palcem rožnate okvire naočala.

– Gdje su ostali? – pitaš dok ti se debelo lice mreška u zrcalu, a naočale spuzuju, klimaju u kadru lijevo-desno, lijevo-desno gutajući, u zadnji čas, riječi, riječi, riječi... hladan zrak na hotelskoj terasi je hladan zrak.

4.

Kada prođeš kroz retfalačko groblje, nastavi prečicom do Industrijskog naselja, preko vrtova, cestom pored pruge i klimavih plastičnih straćara, potrči jednostavnim ritmom dok željeznička pruga okomito ne prepriječi cestu i dok iznenada ne iskrсну vrtovi, vidljivi na čistoj mjesecini – popni se na pješački drveni most, nad željezničku stanicu, nakon što prođeš zelenkastim asfaltom uz tračnice i željezničarske barake, prema mostu ispod kojeg kuljaju kolutovi bijele pare i nestaju u noći, zastani pored kuće u čije prozore možeš virnuti, u fotelji će ležati Ketu u jednoj od onih zelenkastih pidžama, vječnih u provinciji.

U hotelskoj sobi ne skidaj kaput, bijelo neonsko svjetlo tući će te u potiljak, nešto će brundati kao masivni frižider, čičkovi bljeskavo-titravi, gotovo romantični, crvenkasti, plavkasti, žućkasti napuhivat će se kao da su potopljene u vodu, daleko iza željezničke pruge. Upali radio i ugasi svjetlo, popni se na terasu, iza tebe su požarne stepenice i velika blješteća slova. Televizor ugasi.

Djevojka u hotelu sjedi u crnom grudnjaku i malim gaćicama i zbog nečega prebacuje nogu preko noge – bjeličasta unutrašnjost bedara svako malo bljesne u polutama. Pomno obojena kosa skupljena u punđu iznad lijepog vrata. Iz sobe će u jednom trenu zagrmjeti glazba (slovenski pop hitovi iz šezdesetih godina, lijepi i nostalgični hitovi), negdje u zgradi zazvonit će telefon – ne, to je kućno zvonce, dolje te čeka šofer. Dok se spuštaš stepenicama zadnje što čuješ je vriskavi ženski glas, završena je glazbena emisija prvog programa u kojoj ste slušali popularne slovenske melodije iz šezdesetih godina, dragi slušaoci, slijedi emisija u kojoj će naš poznati dramski umjetnik čitati pjesme iz zbirke stihova šta ja radim ovdje, pjesme je preveo i emisiju uredio...

GENGEJEV SINDROM

za Vilmu Vukelić

1.

Stari pjesnik Kaćunko nikako nije želio da njegovu ostavštinu prenesu u Zagreb nakon njegove smrti. Emisari iz HAZU-a nekoliko su puta dolazili u Osijek samo zbog toga, pjesnik bi im se smješкао, fino porazgovarao s njima – što je tada za njega već bila prava muka – ali bi rukopisi uvijek ostajali u Osijeku. Jednom su mu previše dodijavali, i Kaćunko je nakon njihova odlaska nazvao svoga odvjetnika i naredio da napiše “paragraf” po kojem će ostavština pripasti jedino i isključivo osječkom Institutu za povijest! Jedan je novinar Glasa Slavonije nešto o tome naćuo i uskoro je ćitav grad pljeskao ostarjelom piscu na ovom ćinu neupitne zavićajne odanosti. Ćitav grad, osim znanstvenog novaka Gengeja, koji je znao da će ta golema ostavština, kada pjesnik jednom umre, nepogrešivo sletjeti na njegov radni stol. A nije ga trebalo podsjećati kakav je strahotan posao popisivanje ostavštine, pogotovo njemu onako smušenom i zbrkanom. I što je još gore, nije se smio ni buniti jer je njegovo mjesto, u današnjim uvjetima, itekako poželjno namješćenje, koje, uostalom, nikada ne bi dobio da njegov otac današnjeg šefa Instituta – Višeslava Rastislava Ambrozićća, povjesnićara i istaknutog dužnosnika vladajuće stranke, privatno pijanca i nacionalista, nije na svoju ruku izvadio iz zatvora 1971. i smjestio ga baš u Institut. Otac, koji je valjda i umro sa svijetlim idealom pravićnog komunista pred oćima, bio je meka srca – smatrao je Genge – jer je njegov šef tako strastveno mrzio komuniste, a ćinilo se da mu baš onih nekoliko godina strogog zatvora nedostaje za savršenu politićku biografiju. Genge se ne bi ćudio da u alkoholnim pomutnjama – premda je šef pio sistematsko-povjesnićarski – psuje njegova oca zbog onog milosrdnog ćina. U svakom slućaju opsežna dokumentacija NOB-a gurnuta je u najvlažnije dijelove podruma.

Gengeju se na svu sreću posao svodio na pripremu dokumenata, koje je šef prilićno spretno preslagivao u knjige, bezobzirno ih potpisujući svojim imenom. Uglavnom, to su bile crtice iz društvenog žićvota za vrijeme NDH-a, nekakva sportska društva, književni klubovi, novine i slićne trićarije koje su valjda trebale biti dokaz da se za vrijeme NDH-a vodio sadržajan kulturni žićvot. No i šef je shvaćao da bi Kaćunkova ostavština mogla biti iznimka jer je ćak i on, koji za književnost nije mario, znao da je Kaćunko jedan od rijetkih slavonskih pjesnika

kojeg su i u metropoli priznavali, toliko su o tome lokalni intelektualci trubili. U početku bijaše samo "nada", a kad mu je Šoljan napisao pozitivnu kritiku druge knjige, karijera mu je krenula strelovito. Živio je dugo, a u zadnje doba se pretvorio u golemog galamdžiju. Onaj isti novinar napisao je da podsjeća na paradnog konja čije dogodovštine neumorno zabavljaju općinstvo, i zamalo dobio otkaz. Pjesnik se upisao u HDZ, u liberale i pravaše, držao je Titovu sliku na zidu – sve dok je netko nije ukrao iz radne sobe! – odazivao se mirovnim i bilo kojim drugim inicijativama. Njegov stan, na Trgu Slobode, bio je pun svakakvog svijeta, uglavnom – kako se moglo čuti – skitnica, studenata i mladih pjesnika. Naposljetku je iznenada ponovno počeo pisati – kako je sam tvrdio – nove romane i povijesne studije. Slavonski izdavači napeto su iščekivali kada će im dobaciti neki rukopis.

2.

Genge se ljuljao na običnoj, rasklimanoj stolici okružen velikim kutijama punim rukopisa, pisama, bilješki, čistih i prljavih papira, starih časopisa i knjiga koje je pronašao u kutijama. Oslonio je donove na rub stola i promatrao kako se smeđe kapi s cipela kotrljaju po papirima razbacanima po stolu.

Strašne ljetne vrućine u srpnju smijenio je kolovoz, ćudljiv kao nikada ranije: kiša je padala gotovo svakoga dana, jutra su osvajivala mutna, a onda bi popodne, na sat ili dva, upržilo sunce. Genge bi ujutro upalio svjetlo u sobi, obična gola žarulja nevoljko bi zaškiljila, kao u hodniku vojnog odsjeka. Otpio bi iz pljoske nagovarajući se da počne raditi. Njegov šef, prije nego što je sam sebe poslao na jadransko sunce, šutke mu je predao ključeve od podruma. Genge je znao da ga tamo čeka hrpa golemih kartonskih kutija na kojima je velikim masnim slovima ispisano pjesnikovo ime. U podrumu, hladnom i prljavom, širio se oduran slatkasti smrad ustajalog papira. Odlučio je da će kutiju po kutiju nositi na kat, u svoju sobu.

Još nije ni počeo popisivati, a taj ga je pjesnik, Kaćunko, nervirao. Činilo se da su ga voljeli svi, akademici, učiteljice i djeca, što je, po Gengeju, bilo isto kao da ga ne voli nitko. Ponovno je čitao njegove pjesme, neke su bile nepodnošljivo banalne. U jednom trenutku jedva se suzdržao da ne podere autograf neke pjesme o osjećkom djetinjstvu, koju je nekada i sam volio. Prisjećao se dokumentarnog filma koji su prikazivali u osnovnoj školi: vidio je Kaćunka, smrknutog, kako netremice promatra Tvrđu s pješčane plaže na drugoj strani Drave. Kakva je to bila poza! Sadašnji ekscentrik, veći dio života bio je bubica koja je prezirala ekscentrike. U jednom pismu pročitao je da i sam misli da mu "dar za poeziju

kaplje s neba". Čak se i u Slavoniji uspio izmaknuti političkim kanonadama. Zbirke su mu izlazile i za užarenih kalvarija. Tvrdio je da uopće ne zna što bi zapravo mislio o politici, ako je uopće nešto mislio.

U ostavštini, koja je stvarno sletjela na Gengejev stol dan-dva nakon "zavičajnog" teksta u Glasu Slavonije, ostalo je više koncepata i nacрта nego autografa samih pjesama. Nije pisao ni lako ni brzo, dugo je tražio način da se riječi prilijepe jedna uz drugu onako kako je htio, na jednostavan i klasično strogi način. Kritičari su svejedno bružali o poetskoj tajnovitosti i neprotumačivosti njegove poetike. Objavio je relativno mali broj knjiga, brzo su ga nagradili statusom klasika, dao se uzdržavati od lokalne Gradske knjižnice u kojoj najvjerojatnije nije radio ništa. S drugim piscima rijetko se družio jer nije podnosio alkohol. Oženio se još na fakultetu, imao sina koji je – kao i on – završio pravo.

Najradije se motao po kući, u kojoj nije imao svoju radnu sobu. Njegova žena zbog toga nikako nije bila sretna. Gostima i novinarima mogla je samo ispričati da pjesme piše posvuda, na terasi, za kuhinjskim stolom, u spavaćoj ili nekoj drugoj sobi, opisivala je kako je hodao s pisaćom mašinom okolo po stanu, tražeći prvo slobodno mjesto na kojem bi mogao otkucati pjesmu koja mu se vrzmala po glavi.

3.

Noseći goleme kutije iz hladnog podruma razmišljao je da li pisci ikada misle na ljude koji će vrndati po njihovim papirima. Možda im poneki poželi napisati pismo? Genge bi – da je kojim slučajem pisac – odmah sastavio pisamce u kojem bi sve pisce posavjetovao da prije smrti pobacaju sve što im se ne učini zanimljivim, nagomilane bilješke, prljave i požutjele papire, časopise i knjige, strašan nered u kutiji. Ili bi barem ovlastio nekog energičnog stričevića da eliminira čitavu stvar.

Genge je shvaćao da što je duže mrtav, pjesnik sve manje podsjeća na samog sebe i da posebno ostavštine pisaca vole falsificirati lik autora. Jer tko bi, primjerice, ikada mogao zamisliti ovog pjesnika, već uvrštavanog i u čitanke, kako u tami dnevne sobe, izrezuje opscene sličice i slaže maštovite pornografske kolaže!? Gengeju je trebalo vremena da shvati što je pronašao. Kolaži su nesumnjivo bili autentični – pjesnikova slova su bila neobično golema.

Taj posao nije bio lak, zahtijevao je i truda, a valjalo je naći i fotokopirni stroj koji je prije

desetak godina bio još prilična rijetkost – i konspirativnog fotokopiranta. No, kolaž je bio iznenađujuće maštovit, duhovit, čak nekako pjesnički složen i Genge ju u hipu promijenio sliku o pjesniku Kaćunku. On je očito bio neka vrsta prirodnog pornografa i sada je Genge prvi puta žalio što je pjesnik umro. Nije znao što bi sa svojim otkrićem: vrtio ga je, vraćao na stol, pa opet uzimao. Sve mu je jasnija bila važnost pornografskog kolaža, no baš zato baci ga tamo gdje ga je i našao, u veliku prašnjavu kartonsku kutiju. Jer ako netko ovo i objavi, kao i u slučaju Milana Begovića, klasična slika o pjesniku neće nestati: učiteljice, profesori i pravovjerni kritičari zatrpali će otkriće bujicama novih tekstova, riječima, sve dok porno-kolaž ne postane bizarnost sumnjivog podrijetla, i na kraju će opet ostati samo ono što djeca uče u osnovnoj školi, kako ga vole svi od akademika do provincijskih činovnika...

Dok se ljuljuškao na stolici odjedanput u sobu bane Višlav Rastislav, blijed kao vrba.

– Javljeno mi je da stari umire, pa sam došao!

Mišjim koracima starijeg vodnika, odmarširao je do prozora, otvorio ga i zapalio cigaretu. Genge je šutke promatrao ovaj besmisleni spektakl pitajući se zašto je otac spasio ovu mršavu i nervoznu budalu, koja ga sada fiksira sitnim očica. Izgubi svaku volju i bezvoljno mu pokaže prema kolažima. Ambrozić pogleda i gotovo odmah reče:

– Ti vrlo dobro znaš da ovo neće nikada izići iz ove sobe – istovremeno podigne kolaž visoko iznad sebe.

Baš toga dana stari je Kaćunko sjeo u svoju kožnu fotelju, ušmrknuo malo burmuta i umro. Vladajuća stranka odlučila je od pjesnikove smrti napraviti pompoznu ceremoniju iako, Ambrozić je spustio svoje mišje lice, nisu pronašli nikakve nove rukopise, ponajprije o Domovinskom ratu!

– Ti možeš kući! – rekao mu je odrješito.

Potrčao je prema Promenadi. Kiša je bila upravo prestala. Na nasipu je veliki vučjak žvakao ispuhanu loptu. S druge strane rijeke pogrbljeno drveće osulo se žutim cvjetovima i srebrnozelenim listićima koji su se širili poput tanane koprene. Krošnje su se ispreplele i stvarale sjenovit svod. Rijekom su u nizovima plovili natovareni šlepovi. Iznad se izvilo ljetno nebo, zamućeno i posve bezbojno. Sunce je probilo mliječnu maglicu, prostrijelilo je ostrim pramenovima svjetlosti, razlilo se po šumarcima i pretvorilo nebo, zemlju i vodu u jedan začarani svijet.

Genge se prene, punu vrećicu isprženih diskova zaboravio je u radnoj sobi. Dugo je razmišljao što će prvo staviti u plejer, hoće li to biti Grant Green, Jim Hall ili Wes Montgomery? Otrči bez daha natrag u Institut. Ulazeći u svoju radnu sobu, uoči da je netko sve razbacao i ispreturao. Zastane i zacrveni se. Iznad kolaža na stolu stajao je Ambrozić držeći penis stisnut u mršavoj šaci.

ZATVORI OČI

Jedva su se dovukli do vagona na napuštenom kolosijeku. Frenki se ispružio u prvom kupeu i tiho jaukao. Hari je krvavom šakom prihvatio pljugu i zapalio je. Luđački ga je pekao svaki komadić tijela – ako se spusti na sjedalo ispovraćat će se i onesvijestiti. Bio je zabrinut jer je Frenki povraćao krv. Krvavi trag lako bi mogao dovesti policiju do kupea, a ako ih se dokopaju još ove večeri...

U kupeu je bilo strahobalno vruće – kroz musavi mutni prozor blještal je ulično svjetlo. Pet ušminkanih tipova, u plavim odijelima pojavili su se niotkuda, sišli s vespi i napali ih palicama, samo par koraka od Popravnog doma. Barem trojica plavih loše su se proveli, ali ne baš tako loše kao oni. I što je najgore, upravnik nikada neće povjerovati da su u ovom slučaju Frenki i Hari savršeno nevini. Krivi su već zato što su opet pobjegli iz doma, a zna se da su njihove ekspedicije u grad uvijek napaljene i žestoke. Neki navodno zabrinuti roditelj, zbog par masnica na licu njegova potomka, sigurno je već okretao upraviteljev broj.

Kao i obično, pobjegli su iz Popravnog doma dovoljno nabrijani da sve oko sebe još jednom okrenu i otvore. Željeli su da se dok hodaju i stabla i zidovi na starim rutama tresu od uzbuđenja. Hari i Frenki još su donedavno mislili da je sve ovo samo predigra i da će jednom pobjeći: čekali su ih Amsterdam, London ili barem Zagreb. No odjednom ih je počela izjedati sumnja da nikad neće otići nikamo. Ili barem ne skoro. Primjećivali su da gdje god se pojave, dolazi do nekakvog ekscesa, tučnjave i razbijanja i kada to ne žele, a sve to ne može biti slučajno. Sami nisu imali pojma zašto se to događa: nešto je, izgleda, bilo u načinu kako govore, kako rukom primaju čašu. Nešto što je uznemirivalo okolinu.

U Popravni dom bili su bačeni, a da zapravo ništa nisu napravili. Frenkija je socijalni radnik pronašao polumrtvog, zavezanog za radijator. Nitko nije znao gdje je čovjek, njegov otac, koji ga je zvjerski premlatio. Hari je nokautirao prvo svoju majku a zatim oca – kasnije je tvrdio da su ta dva nokauta mala satisfakcija za sve ono što je proživio u djetinjstvu. Brzo su shvatili da su u mašini: ili će se povlačiti po zatvorima ili će pokleknuti pred podaničkim licemjerjem, operetnim emocijama, obiteljskim programima Radio Osijeka, pred Glasom Slavonije, glupavim nastavnicima, svim onim Elzikama, Elticama i Pubama, Huberima, Dinterima i Hofšauerima, kretenima, svima kojima bi se najradije popišali u šešir jer su svi isti i odvratni. I zato su ih željeli vidjeti kako plaču – sve njih – profesore, političare, pijanice, nogometaše.

Bili su dobri jedino sa starim klikerašima u istočnom predgrađu. Tamo je punk još bio velika stvar, još se netko na ovom svijetu derao da ništa nije važno i da se može živjeti bilo gdje i bilo kako, da je kuća svagdje i nigdje i da je mnogo kretena koje treba odjebati. Ostarjeli punkeri živjeli su u komuni. Otkrili su im jednu važnu stvar – ulice, iako naizgled mirne i melankolične, ispunjaju pobunom i agresijom, ulice koje u ovom gradu žive neki svoj samostalni život, izolirane i samostanski lijepe. Njihove zajedničke ekspedicije s vremenom su se mijenjale. Svugdje bi ih bilo pomalo, počeli su se ravnati prema svjetlima grada, sve dok ih ne bi negdje prikovala ona poznata nelagoda, koja je dolazila niotkuda i tukla ih u potiljak. Stajali bi negdje, na uglu Sunčane i Gundulićeve, na primjer, i gledali kako semafori trepću u toplo predvečerje. I onda, u jednom trenutku, sve bi se izmijenilo i posivilo, ohladilo, zapuhnuo bi mračan i zagušljiv vjetar.

Nekad bi Frenki i Hari u maglovitim ljetnim predvečerjima u ukradenom autu dizali prašinu po gradskim cestama, slažući oko sebe klišeje, parkove, Promenadu pored Drave, pa natrag do Bosutskog naselja. Sve što su vidjeli činilo im se dalekim. Čuli su za kvartove koji su po nečem bili posebni: Retfala, posebno mađarska Retfala, iako po ulicama slična svim drugim gradićima u Slavoniji, mračna i neistražena. Radnički Jug II, turistička Tvrdža, za njih ništa više od zbroya ruševina, i VBK, posebno mračan i ružan, kao da ga je netko preselio iz poljskih depresivnih filmova. Kućni brojevi na VBK-u razbacani kao da ih je neki pijanac šiknuo u zrak u posljednjim sekundama božićne noći. Slušali su kloparanje noćnih vlakova s vrha nebodera na Sjenjaku dok su ispijali bočice Pitralona i klatarali se iznad uličnih svjetala, autobusnih mašina, i bljuvali prema Vatrogasnom naselju, Pampasu, Tvrdavici, Šamačkoj ulici, svim tim veselim imenima, kao pjesmicama iz udžbenika odsviranim na violini.

Grad, šumice, beton, krumpiri i salata u povrtnjacima, neboderi, komarci i divlje životinje u zoološkom vrtu – čak i kvartovi imaju svoje granice i da su mogli izabrati neki dio grada, izabrali bi naselje u kojem su dobili grdne batine – Bosutsko naselje. Ispred ulaza nikada nije bilo petardi, urlanja ili histeričnog fijuka flaša. I današnji maloljetni delinkventi nered uvijek naprave negdje u centru. Hari i Frenki nikada neće zaboraviti kako je strašno lijepa punkerica razbijala izloge modne kuće na Trgu Slobode s neopisivom grimasom gađenja na licu. Ispred ulaza u Popravni dom nalazila se benzinska pumpa, tri ulične svjetiljke i metalna rešetka oko narančastih plinskih boca; malo niže praonica automobila i dugačko, prazno parkiralište. Boje predgrađa preslikane uličnom rasvjetom, kao u disko pjesmi, sve do kraja duge žičane ograde. Iznad ulaza klatila se metalna ploča s natpisom SLAVONIJA. Samo tu se moglo shvatiti da su grad i pokrajina istovremeno nešto različito i isto, u tvorničkom

dvorištu zaraslom u korovu, među šarenim sparušenim zelenilom koje je đikalo na sve strane, noću, kada nije bilo nikoga, ispod pokvarenog neona koji blinka SLAVO SKA B NKA. U zgradi iza banke nalazi se kuglana i kafić kamo očevi vode svoje sinove, zapravo u kuglanu, na pivo, jer u kuglani možeš popit' pivo na miru kao čovjek. Frenki i Hari stajali su ispred i osluškivali zvukove, alkohol, duhan i psovke. Na vratima susjedne četverokatnice pisalo je: Gradska knjižnica, područni ured. Nekada se knjižnica nalazila iza parka, na Mačkamami, ladanjskoj kući u kojoj su živjele mačke i neka starica, Katzmutterica, kako su je tada zvali, sama ona i milijun mačaka, a nekoliko ulica dalje molerska firma u kojoj je radio Harijev otac. Moleri su na zidove lijepili gole ženske iz Starta i Čika i pravili se da ih ne vide dok su pričali o bilo čemu, udišući smrdljivi miris peći na drva i valove vrućine koji su nadolazili u naletima: prezagrijane ružne prostorije, prastare musave peći i smrad paljevine, ali tu je uvijek bilo mirno: redovi istih obiteljskih kuća, tvorničkih dvokatnica križaju se sa željezničkom prugom, u takvim kućama žive ljudi kakve bi svatko odmah zavolio. U Slavoniji ih ima posvuda, i u gradovima i u selima, kuće s hodnicima, kuhinjama i spavaćim sobama, velikim bračnim krevetima s mekim jastucima i trbušastom perinom, s istim neobičnim slikama obješenima na zidu i sa svim onim pričama koje se razotkriju prije nego što se očekuje. Na plavkastim liticama, između tirkiznog drveća, pognutih glava, čuče beskrvni bradati muškarac i njegova žena, a iznad njih lete podjednako beskrvni golubovi, slike koje unose mir među fotografije razbacane po tim istim zidovima, među fotografije likova koji su još jedino na zidovima u miru izmiješani s golubovima i blijedim siluetama, kao u muzeju. Dok s raskršća dopire traka mutne svjetlosti, možda iz male budike ili samoposluživanja tamnog i starinskog, pregrađenog u prednjem dijelu u birtiju; i djelić zelenog neona s Mačkamame na zidu. Tržnica, kiosci, ribarnica, vrane u parku, prvi jutarnji šinobus koji prolazi kroz vrtove, u kuhinjama se trese posuđe dok se mašina lijeno kotrlja od kuće do kuće, ulicama koje teku u različitim pravcima sve do prvih oranica i dalje prema svjetlu iz kruškolikih seoskih lampi na vrhovima seoskih kuća, iza čijih vrata, u dvorištima, uvijek nešto šuška i pomiče se, sve dok neki pas kratko ne zalaje, kao u groznici, i zatim iznenada ušuti.

ZIMSKI IZLET U UNUTRAŠNJOST

Stari renault 16 klizio je po loše asfaltiranoj cesti, uskoj i neravnoj, prevučenoj koricom prljavog snijega. Takač približi crveni žar cigarete bjelkastoj koži posutoj pjegicama, madežima i mrljicama, ona prihvati smotuljak dugačkim prstima i uvuče dim. U musavim staklima ljuljala su se brdašca, vinogradi, šume, ušorena sela. Na prvoj nizbrdici automobil zavijuga i okrene se po zaleđenoj cesti, kao u akcijskim filmovima. Takač krenu nogom prema kočnici, a ona spretno zaustavi mašinu. Nešto mu je bubalo u ušima i obrazima savlađujući ga neprimjetno. Četvero nepomičnih putnika izašlo je u bijeloj pustari. Nekim čudom nisu izletjeli s ceste.

Nekoliko sati ranije zbila se jedna komična scena: izgovorio je riječ izlet, a oni su oduševljeno poskočili! Kao da su se nadali da se na cesti može zbiti nešto nepredviđeno, da će se stvari same od sebe razriješiti dok se okolo izmjenjuju umilni pobijeljeli pejzaži. Buljio je u svoj prozor i pitao se kako mu je pala na pamet ideja o vikendici i lječilištu, "tajanstvenom", kako im je na kraju rekao, u Đakovačkoj Breznici, srcu Slavonije, koja zapravo i nikada nije bila neko izletišta, prije kulisa za boležljive starce, jadni bungalovi, hladni hotel, prljavi bazen, izvor sumporne vode, navodno ljekovite... tko zna je li i od toga išta ostalo? Tek kada su odmakli, shvati da ga je ulovila prastara ideja, iz vremena puberteta, kada je žarko želio odvesti curu na roditeljsku vikendicu, naravno, samo da je imao curu. Ponekad, kasnije, u bližoj prošlosti, jednom ili dvaput otvarala bi se prilika, ali bi nešto uvijek zapelo, ili bi se netko na kraju razbolio ili nije imao tko voziti ili nije bilo pogodne cure. Sada je sjedio u onom istom starom automobilu, u kojem je putovao s roditeljima svake nedjelje još nedavno, činilo se, i premda je u međuvremenu sve postalo drukčije, neko poznato vrijeme, prastaro, još se vuklo i vrtjelo, uvrnuto, peckavo i iskrzano poput stare video trake. Jedino što je pored njega na prednjem sjedištu sada sjedila Sandra, s kojom je prošao kroz prve seksualne okršaje i koja mu se činila sve manje slična liku iz negdašnjih izletničko-seksualnih maštarija.

U imenu mjesta na kojem su roditelji sagradili vikendicu – zapravo montažnu kućicu – Straža, krilo se zrnice komike, nepresušive. Jer oni nikad ne bi išli na "vikend" ili "ranč" kao drugi ljudi, već, kao da su u vojsci, "na stražu". I stvarno, ti obiteljski vikend-izleti bili su slično ugodni – odlazili su tamo kao po kazni, otac se pretvarao u jezivog, idiotski nervoznog lutka, mama je naizmjenično plakala i kopala, a on? – on se paklenski dosađivao, i čim je malo poodrastao i izborio se za nešto slobode, odbijao je odlaziti na te obiteljsko-vojničke

vikende.

Zapravo i nije ga trebalo iznenađivati što užasni obiteljski duhovi pušu u njegovoj blizini. Na stražnjem sjedištu sjedilo je dvoje potuljenih supružnika. Bili su to Sandrini kumovi. Ona – Margarita – bila je bijela, obla i mekana, neki groteskni izraz zamršeno-i-vječno nezadovoljnog seksa. Ženska prijateljstva imaju tajanstvene poticaje i uzroke, ili barem to tako vide muškarci, ali ovo je nadmašivalo sve što je mogao zamisliti i shvatiti. Zašto je Sandra bila solidarna s Margaritinom trapavom i tragičnom seksualnošću, silom koja vjerojatno nije donosila nevolje samo njoj – ukoliko ih je uopće razabirala kao nevolje – unatoč, vidjelo se to sasvim jasno, svim poniženjima koja su je pratile čitav život. Uz nju je sjedila spodobna, slika mrzovoljnog i opasnog alkosa kakvog je u Slavoniji lako naći za svakim šankom te preporučljivo zaobilaziti – ispijeni i mučaljivi bravar Mato, njen muž, u nju, navodno, beskrajno zaljubljen. Nespretna i sirova, Margarita je imala prljavu jezičinu: verglala je i verglala, ne spominjući Matu niti na jedan način, pa ipak se činilo da sve rečenice upućuje njemu, u nekim čudnim šiframa i namjerama. Taj je odgovarao nervoznim trzajima obrva i sitnih svinjskih očiju. Takač, iskreno, nikada ne bi pokazao ni malko zanimanja za njihovu sudbinu u bilo kojem drugom slučaju – doduše sada ga je zanimalo kako će završiti borba prljavog monologa i opasne šutnje.

Kilometri su šibali u mjeracu, sve dalje od našičke gostionice, a sve bliže priznanju da su i njih dvoje – on i Sandra – jedno pored drugog bez nekog pravog razloga. I opet je morao sam sebi objašnjavati kako se sve zbilo. U tipičnijoj verziji sentimentalno-studentske ljubavne priče, Sandra je trebala biti jedna od onih talentiranih vedeta kakve naše glumište izbacuje kao na traci, no, na sreću, u zbilji, bila je samo lektorica u Vjesniku. Njemu je bilo očekivano da se u nekoga zaljubi nakon svih onih lutanja s cimerom Andrijom, koji ga je revnosno upoznao s piscima, glumcima, profesorima, kritičarima... Slavenu, pobožnom studentu druge godine PMF-a, kazalište i književnost već su bili sporedna aktivnost – bio bi ih smjestio u pretinac povremene rekreacije, da nije te školske godine u studentskoj sobi zatekao budućeg dramaturga Andriju, kojemu je bilo dovoljno to što je znao za Prousta i Steinbecka. Dok nije upoznao Sandru, koja je samo voljela predstave i nije željela postati dramaturginja ili kritičarka, lako bi, primjerice, priznavao da na premijere ide više zbog tulumu. Zaista su mu se sviđale komedije – poput Mandragole u Teatru & – ali Andrija ga je uporno vukao i na sve ostale predstave, i nakon što je nabasao na njegovo ravnodušje. Zašto je samo želio da postane fanatik teatra? Slaven Takač, upoznajući Sandru u Kazališnoj kavani, prvo je pomislio da je i to dio plana obraćenja, no dok je u ruci držao pjegavu ruku, sitnu i predivnu, to mu se, iskreno, činilo manje važnim u tom sunčanom prijepodnevu, u

Kazališnoj kavani, bijednom i smiješnom mjestu, ispred privlačnog jednostavnog okruglog bijelog lica, vrškova napetih grudi, krupnih tamnih usana, punih nogu u jednostavnoj mini suknji.

Zabezeknuo se kada mu je rekla da je iz Našica.

- Nemoguće - povikao je - pa i ja sam iz Našica!

Ali rasplet je bio razočaravajuće jednostavan: nakon što su se rastali, roditelji su je poslali u Koprivnicu, nekoliko godina prije rata. Zatim se preselila u Zagreb i upisala kroatistiku. U Našice je dolazila samo ponekad za praznike. Kumovi su bili iz Našičkog Markovca, pa ni njih nije poznavao.

Život mu je, skoro preko noći, postao dinamičan: s predavanja na PMF-u trčao je na ADU, u Vjesnikov neboder, u studentski dom na Cvjetnom, onda s Andrijom i Sandrom u kazalište, kafiće i klubove. Jedva da je spavao, u autobusima, tramvajima, na pauzama čitao je Kotta, Miočinovićku i Benjamina - po Andrijinom izboru - stare brojeve Prologa i sve drame koje je propustio u gimnaziji. Postali su trio koji visi po teatrima. Maštao je kako će upisati Akademiju.

Odjednom je Slaven počeo pratiti Sandru do njene iznajmljene sobe na Borongaju, pješke po Zvonimirovoj, a Andrija je već kod Džamije uviđavno nestajao. Pričao joj je o svemu što bi mu palo na pamet, o ratu i politici, ekologiji, znanosti, čak o teatru, o rock and rollu, plivanju, kompjuterima, svemu što je neselektivno usisao u posljednjih nekoliko godina.

Ona je pažljivo slušala. Nekom izvana moglo bi izgledati kao da su već zajedno, no uvijek kada je želio prijeći na sentimentalni ton, točno u tom trenutku, ona bi odlepršala, najčešće u svoj haustor. On je bio veliki formalist i zamislio je da o ljubavnim stvarima može govoriti tek na kraju puta, kada na Borongaju ugleda niz željezničarskih kućica. Nakon svakog novog promašaja, u banalnoj i neugodnoj zagrebačkoj jeseni plutao je kao nespretni bumerang, ne videći nikakvu romantiku, toliko puta opjevanu šansonama: kućice su bile ružne i stare, drveće bezbojno, staro okretište prljavo i depresivno. Vraćao se kao lik iz dječjeg romana, šutirajući kamenčiće po pločniku.

I napokon joj je rekao volim te, a ona mu je otpovrnula da i ona njega, na neki način, voli. Poljubila ga je u obraz i pobjegla. Jedne od tih zimskih večeri, samo nekoliko dana prije Božića, otišao je do borongajskog skloništa - dočekala ga je blijeda kao redovnica, poljubio ju je bez riječi, skinuo pidžamu, potkošulju, gaćice. Preko njezinog ramena blještale su

ulične lampe s borongajskog okretišta, padao je laki snijeg, na stropu su plesali automobilski farovi, mlazovi ljudskih koraka ispremiješani sa svjetlostima iz kuća s druge strane ulice.

U Našice su došli odvojeno i susreo ju je tek predzadnji dan u disku s čudnovatim kumovima. Dogovorili su se sutra za kavu, u poznatoj našičkoj birtiji, u kojoj će ispričati glupu priču o zaboravljenom lječilištu u srcu Slavonije, garniranu sranjima o ljekovitoj vodi i romantičnim pričicama o vikendici, drvenim bungalovima, hotelu i olimpijskom bazenu prekrivenom lišćem i prašinom.

Nitko nije izgledao razočaran kada su napustili Stražu. Snijeg je zalegao po obroncima, tri crne spodobe razmiljele su se naokolo. Margarita je razbacivala opuške i prljave papirnate maramice, Mato je nervozno bacao nož u voćke – nož bi se uglavnom nespretno odbijao od drveta – Sandra, umotana u šalove, kape i rukavice, bilo tko bi se mogao sakriti ispod te odjeće. On je zaboravio ključ. Okrugli žuti mjesec sjedio je nad šumom u rano poslijepodne, u drveću, voćkama, oranicama skamenio se sćušni duh užasa, a tri mutne figure saplitala su se o šibljje, drveće i korijenje.

U Breznici su parkirali na šljunčanom parkiralištu, odmah uz veliki kanal, prešli su preko mostića tanašne čvrstoće. Bazen je bio napunjen vodom i – Slaven je pokazao prstom – stvarno prekriven lišćem i smećem. Sve drugo je bilo depresivnije, turobnije i hladnije nego što je zapamtio, čak i česma, na starom mjestu, sa sumpornom vodom. I stari kockasti hotel. U unutrašnjosti je carevao krš, tapete su visjele, žbuka curila sa zidova, smotani tepisi nemarno porazbacani na podu, fotelje u, nekoć očito ukusno uređenom predvorju, razvaljene i razrezane. Gomila kojekakvog smeća. Iz pokrajnje sobe iskrasne šepavi recepcioner, tražite restoran? Dolje pa lijevo. Restoran je bio čišći i uredniji, nekoliko muškaraca u maskirnim prslucima i hlačama stajalo je za šankom. Sjeli su za stol. Odmah se pojavio isti onaj recepcioner, obučen kao konobar. Da ne bude zabune – nasmiješio se klaunski od uha do uha pokazujući palcem prema recepciji – onaj je moj blizanac, i susretljivo im izdiktirao svinjski odrezak, pomfrit i ukiseljene paprike. Slavena su brinuli gardisti – kurvinska Margarita bila je provokacija – naruči piće. Oni mu, nalakćeni na šank, odmahnu.

Slaven je promatrao troje ispred sebe, nakon što je konobar donio hranu – predali su joj se rutinski, bez strasti i volje. Pitao se što bi se moglo dogoditi da Margarita sada kaže Mati: tražim rastavu. Bi li njemu ispao nož iz ruke? Ukočila se ramena? Možda bi u finalu revijalno izvadio pištolj! Ili bi je tek radoznalo pogledao i rekao – dobro, idi – nezainteresirano. I dalje su jeli, ljudi kojima bi mogao reći bilo kakve rečenice.

Slaven ustane i uputi se prema klozetu. Zahod se nalazio odmah iza šanka, dvojica bivših gardista još jednom ga lijeno pozdraviše, drveni konobar rastepe ruke široko se nasmijavši, a on još jednom pogleda voštane figure nad tanjurima. Zahod nije bio odvratan kao što je očekivao, nije bio čak ni prljav, zapravo nije se sjećao kada je vidio tako lijepo uređen, obložen hrastovinom s dva velika raskriljena prozora. Kao u slici u muzeju navirivali su se čisti planinski djevičanski obrazi, rub raskošne šume i neko ljupko selo u daljini. Pišao je i hvatao ga je nepoznati zanos ispred prizora ukradenog iz čitanke, tankoćutnog i nježnog.

ROYAL MAIL

1.

Visoko iznad Rankovog ramena, među prstima načičkanim bižuterijom, ljuljala se TDK kazeta na kojoj je kićenim ženskastim rukopisom pisalo Portishead.

- Pusti, Ranko, samo malo - rekla je zvonkasto, smiješeći se. Ranko pridrži upravljač lijevom rukom, a desnom hitro ubaci traku u kazetofon - iz zvučnika je potekao mljeckavo-omamljujući ritam.

- Give me a reason to be your wooman - proderala se Mađarica za pjevačicom.

- Ferdinand is very kind person!

Ranko je to bio rekao nekako više za sebe, promatrajući kako plava policijska svjetla bljeskaju na bočnim staklima. Zatim instinktivno pusti automobil da klizi. Policija je blokirala birtiju, zvala se Stage, u koju su odnedavno svi dolazili, mafijaši i nogometaši, mnogi od njih od ranije po navici, a odnedavno glumci, novinari i ženske svih fela. Kao u Groznici subotnje večeri, prepletanje sjaja i gluposti. U automobilu kao da se nadvio oblak smijeha, no na kraju je ispalo da se samo minijatura debeljuškasta cura tresla od smijeha.

- Tko je to Ferdinand?

- Ferdinand?

Njih dvojica se istovremeno zacerekaše, ali ne više kao za stolom u kazališnoj birtiji, netaktično i eruptivno, nakon što je Mađarica tvrdila da je Filip Very Kind Person, posramljeno objašnjavajući:

- Oh, yes, I talk to him, he is very kind person...

Već su primijetili da ona engleski govori samo kada je uznemirena i da joj hrvatski klizi prirodnije - odrasla je s tatom, pečujskim scenografom, koji je u vrijeme socijalizma češće radio u osječkom kazalištu; sada se muči dok ga govori jer je tata miljenik boljih evropskih teatar. Novopečeni Ferdinand također se smijuljio - to je Ranko promatrao u retrovizoru - iako su mu se srozavali postotci da na kraju poševi slatku debeljucu. A sam Bog zna kada je zadnji put ševio, bilo je to, hm hm...

- Dobro, upoznajte čovjeka koji je u jednom danu dobio dva nadimka – reče Ranko i okrenu se prema Mađarici.

Manje ili više nesvjesno, ignorirao ju je od kada mu je rekla da nije gledala Povjerenje Istvana Szaboa, u Ranku je oduvijek čučao intelektualistički snob, no činilo mu se da ona nije sigurna ni tko je Szabo. To je primijetila jer ga je upitala bi li stvarno bilo tako strašno da, kojim slučajem, ne zna tko je Istvan Szabo? Ranko je zamišljeno kimnuo dok su u kazališnom kafiću bezvoljno sjedili. Vani je padao snijeg, užurbano subotnje prijepodne pretvorilo se u lijeno popodne u kojem lokalni umjetnici više nisu otresali vlažne kapute i recitirali monologe prije obiteljskih ručkova.

- Jesam li što krivo shvatila? U čemu je problem? – ponovila je.

Very Kind Person, iliti Philip (točno tako je tražio da ga zovu), bio je introvertirano i sirovo seljačko dijete; u odraslijoj verziji, mrzovoljan i nabrušen, dakle zamoran tip i Ranko bi ga izbjegavao da nije primijetio njegov dar za karikiranje. Ta njegova osobina, ujedno i najtužnija, bila je neobična i zanimljiva i Ranko se trudio družiti se s njim. Zapravo su samo jednom izašli van i to prilično davno. Sjećao se da ga je presreo u jednom od bezbrojnih hodnika kazališta i rekao:

- Hajmo ti i ja u grad na cugu!

I zbila se jedna od onih tipičnih situacija kojima se baš nitko ne raduje – mijenjali su birtije, manijakalno pili, ali spika je hramala teško. Sve dok u Stageu nije zabrinuto konstatirao kako mu se prošle noći nije digao – u tom kratkom razdoblju imao je curu – ona mi i puši i drka i ništa! Rekao je to tada učenjački ozbiljno, potpuno nezaboravno, da se Ranko suzdržavao da sada, u automobilu, ne ponovi tu istu rečenicu s onom mrtvačkom intonacijom. Ali nije imalo smisla – već je bio pogledao u retrovizor – Mađarica je zijevnula. Philip je buljio kroz prozor.

Njemu je pak zvucnuo mobitel. Pritisnuo je tipkicu i očitao poruku: Velez.

Parkirao je nadomak željezničkog kolodvoru, ispred noćnog kluba Rio, nadajući se da će susresti crnokosu djevojčicu, koju je i sinoć vidio u Stageu, ošišanu na jež i velikih crnih očiju. No susreo je samo sisatu plavušu koja je tvrdila da je s njom išao u isti razred (što nije bilo nemoguće, jer je prošao kroz gotovo sve osječke srednje škole). Tvrdila je da je u ono vrijeme bila mršavi patuljak i da ju je zato jedva prepoznao. U međuvremenu si dakle narasla i nabila kilograme – rekao joj je – ali to ti stvarno ne stoji loše, sise su ti se povećale

do silikonskih razmjera. Ne mogu zamisliti nekoga kome ti ne bi bila smrtno dosadna.

- Jesu li to silikon? - nadao se da će primijetiti s kakvom je dosadom to rekao.

- Pa nisu baš silikon.

- Kako nisu baš, jesu ili nisu?

- Ako ti se sviđa da su silikon, neka budu silikon.

Vratio se za stol za kojim je sjedila Katarina, njegova bivša cura s kojom se povremeno susretao iz gluposti (no pogled je bježao prema crnokosoj djevojčici, koja je na nesreću sjedila iza silikonskog bića). Ljutit, ponovno je otišao do klozeta. Dok se vraćao, plavuša mu je dobacila:

- Slušam drum'n'bass.

To je zvučalo tako glupo da je zateturao. Ona odmah počne nešto o tome kako uživa kad je klinci ispred Valentina proždiru pogledima dok hoda u tigrastim krpicama. Među nogometašima u Stageu osjećam se k'o kraljica, sve muško lijepi se na mene!

- Oh-ho, danas sve lijepi događaji - stvorila se iza njega dok je treći put pišao.

Nije bio siguran što je to trebalo značiti. Osluhnuo je, činilo mu se da paluca jezikom. Pokušavao je uhvatiti rub hlaća spuštenih do koljena dok je ona govorila:

- Nije li ti malo nespretno tako držati rub gaćica?

Suzdržavao se da ne odlijepi od smijeha nad ovako uvijeno plasiranom prostotom. Napravio je dva kruga mahnito između glava tražeći onu djevojčicu. Nakon svih razočaranja koje je doživio, nije bio uopće siguran da je želi upoznati. Ne bi se čak usudio tvrditi da su ženske bile krive za ranije propasti, bio je siguran da pravi problem leži u njemu, no ipak nije zaboravljao ni svoja razočaranja. Ta mala crnokosa djevojčica imala je kristalan, pomalo dječjački smijeh, od kojeg bi mu, iskreno, tutnjalo u glavi. Nije vidio nikada nešto tako čisto i lijepo - ili barem nije mislio da je vidio - ali njena pojava bila je nešto čisto poput sunčanog dana. Kako je vrijeme prolazilo, bio je još sigurniji da je ne želi upoznati. Ona može biti bilo tko - to ga je plašilo. No, negdje u njenoj blizini osjećao se jako lijepo i to sada nije želio izgubiti.

Dok se vraćao primijeti da Very Kind Person maše oko Mađarice - vani se vukla maglena

večer, na stropu, u velikom metalnom kavezu uvijala se mlada vitka cura u bikiniju; zalizani tipovi u odijelima privili su se uz dugonoge sisate pratilje. Disk jockey sasvim iznenada pusti rock pjesmu nekog domaćeg banda i Very Kind Person poskoči, rastrgne košulju.

Još jednom se okrene zbunjenoj Mađarici.

- Moram ići - rekao je pokazavši im mobitel - u Velež.

Philip digne ruke kao nogometaš. Mađarica blesavo zirnu.

- Very Kind Person? - upitao ju je već odlazeći.

- Aaah, da, Very Kind Person.

Netko je divljački preokrenuo stol pun boca i čaša.

2.

Dotrči što je tiše mogao do sobice i čučne između kanta, krpa i partviša. Srce mu je divljački lupalo. Kako su ga samo otkrili ovdje, u napuštenom hotelu kada nije nikome, ali baš nikome, rekao da će se tu sakriti. Dvojica progonitelja njuškajući su krenuli u drugom smjeru, bat koraka se stišavao, bio je spreman ispuhati se, kadli, oh užasa, zazvoni mobitel, njegov mobitel! U trenutku drži aparat kao zmiju, zaleđen, ne vjerujući da se išta događa od onoga što se stvarno događa. Pritisne tipku No i baci ga u prljavu kantu, no dva kretena već su se nad njim nadvirivala mašući ogromnim pištoljima.

- Nikada me ne bi uhvatili da nije ove gluparije!

Odveli su ga natrag u prljavi apartman. Ni sada ga nisu tukli, čak nisu ni izgledali posebno iznervirani. Sve je - po njegovom mišljenju - bilo dio taktike. Ako su tako zamislili, a bio je uvjeren da tako jest, uspjeli su - strah je u Huliju rastao kao cvijet u obrazovnom filmu. Blizanci, žučkasti i pomalo truljavi, lagano su mutirali od starmalih tinejdžera prema izgladnjelim skinheadima. Govorili su malo, radili metodično, i zapravo su ga fascinirali premda ih je u sebi posprdno zvao Crni i Sivi, mnogo više od onih koji samo prijete, tuku ili siluju. Sigurno su već ubijali, samo gdje su naučili ubijati? Možda u ratu, možda u logoru? Zavezali su ga štrikom oštro i bacili na krevet među predmete koje je ponio sa sobom u hotel. Sada se sramio malešnog globusa, drvenog ravnala, iskrzanog medvjedića i nekoliko

prastarih autića. Nije se usudio razmišljati zašto je ponio sa sobom stvarčice iz djetinjstva. Možda zato što je sada prvi puta pobjegao od kuće! Dok su se blizanci motali po apartmanu, Huliju se učinilo da jedan svijet dobiva konačan smisao: vidio se kako leži u svojoj dječjačkoj sobi i satima rastače jadne sive akvarele. Ležao je zavezan među vlastitim paslikama u nepoznatom hotelu!

Huliju su bili prijetili ubojstvom tek nedavno, prvi put na uglu Školske i Radićeve, u buregdžinici. Vlasnik Selmani Eštref bio je neki zabavan tip, i upravo su u njegovoj radnji ostavili prijeteće pismo. Možda su ga poslala ova dva ista tipa, blizanca, u crnim odijelima s dvostrukim kopčanjem. Prijete njemu koji – kako im je rekao – nikada nije ništa sam zaradio, nešto što bi se moglo sakriti u trap: za njega se barem uvijek znalo koliko ima novaca i što misli i osjeća, da se rado ispovijeda i otvara srce, on Hulio, pravim imenom Julius Babić. Uvijek se zahvaljivao onima koji su mu omogućili da zaradi, kupovao im televizijske aparate, zamrzivače, video-rekordere, mobitele kada su došli u modu, ili kompletne njemačkih pornića! A sada ovako... Julius se pitao kad je čitava stvar pukla, kada je prešao granicu. Naravno bilo je dugova, ali i ranije su rješavani, ponekad na načine o kojima nije bilo posebno pametno pričati. Hulio je nabrajao razloge koji su ga mogli dovesti u ovu situaciju. Pokrao je vlastitog tasta jer ga je ovaj uvijek držao nesposobnim kretenom (a zapravo je on bio podbuhli sjedokosi krele). S posebnim zadovoljstvom presnimio je nekoliko fajlova i masno ih prodao. Ili preprodaja neispravnog oružja Srbima ili – u tom trenu blizanci su ušli u sobu, i naslonili mobitel na njegovo uho.

- Ubit ćemo ti decu (činilo mu se da je točno tako čuo – decu!)

Iz daljine se stvarno čuo žamor.

- Ma čuo si budalo, pogledaj na sat, djeca ti se vraćaju iz škole. Slušaj!

Razmišljao je – mora da su Janjevci. Iz mobitela se stvarno čula tanušna dječja larma i, zakleo bi se, glasovi Laure i Tigra.

- Jesi li vidio ovo? – pokazao je na sat.

- Dakle – rekao je drugi – tu imamo papir na kojem piše da ćeš priznati dug od milijun maraka! To ti nije ništa strašno – ti baš tol'ko duguješ para.

Najvećom brzinom Hulio pokuša s dvije ruke uhvatiti olovku, ali mu sivlji blizanac izmakne papir.

- A ne, sad idemo do bilježnika.

Sat vremena kasnije, ležao je svezan u fotelji. Krv mu je udarila u glavu, u sobi je ostalo sve isto, od bijelog stolića do ormara ukrašenog izgrebanim naljepnicama. Iz susjedne sobe nisu dolazili nikakvi zvukovi. A onda mu, poput čiste svjetlosti, iz prašume mozga, sine savjet koji mu je jednom dao neki dječak, gotovo da ga je mogao čuti kako govori: navlaži šake, stani na vrhove prstiju i uhvati se za nešto čvrsto – Hulio se uhvatio za luster – i u tom nemogućem položaju visi koliko izdržiš: tijelo se ukružuje, sve te peče, svrbi i žulja, boriš se sa svakom sekundom, ali na kraju isklizneš iz konopca u djeliću sekunde.

Dugo u mraku nije razlikovao ništa, nisu postojale svjetlije od tamnijih sjenki; ispod vrata nije blistala tanka svijetla crta. Svejedno promrda prstima i gleženjevima i lagano otpuzi tamo gdje je mislio da je druga soba. Na svoje iznenađenje nabasa na vrata i odmah ih otvori (bio je iznenađen vlastitom hrabrošću). Imao je što vidjeti: blizanci su spavali u bračnom krevetu! Na stolu ispred kreveta vidio je šprice, žličice, upaljače, kuhalo – poželio je obojicu vezati uz krevet i zapušiti im usta, kao u akcijskim filmovima – no to bi bilo potpuno idiotski. Istrčao je do sobice, što je tiše mogao, iz kante je uzeo mobitel i utipkao poruku.

3.

Između sebe su raspravljali samo o važnim stvarima, dok su bili mlađi čak i o smrti, zvijezdama, Sotoni, a sada, sve češće, o onom što su taj tjedan pročitali u Arkzinu – o Paulu Virilu, Williamu Burroughsu, technu, grupama poput Fun-da-mental, anarhizmu, pacifizmu, Internetu. Tu listu imena nabrajao je, pocupkujući na drvenoj klupi u Parku kulture, nasuprot velikom tenis igralištu, okruglasti Časlav (vanbračno dijete hadezeovskog satrapa, raspoređenog negdje u slavonskoj provinciji) koji je sam sebe dobrovoljno proglasio anti-ideološkim pacifistom, i bio spreman uvijek se upustiti u najvatreniju raspravu o ratu, obasipajući protivnika najnezamislivijim tezama i podacima. Gubio bi živce kada bi Rifat za obojicu izjavio da su “izabrani” (i to on kome se zgodne cure smješkaju otprilike pedeset sati dnevno). To je bilo jedino, inače je njegov pacifizam bio autentičan i besprijekoran. Rifat je živio na kraju grada u golemoj dvokatnici u kojoj je sve kuljalo od djevojčica i dječaka njegova uzrasta. Očuh mu je poginuo u sumnjivoj prometnoj nesreći, a majka, još uvijek ljepotica, na početku rata još se jednom udala, ponovno za pravoslavca, dovevši još djece u istu kuću u kojoj je dotada živjela. Sve ih je nakon rata zaposlio njen brat Pero, vlasnik informatičke firme – zvali su ga Jesus zbog uvojaka, uskog lica i mekih ruku. Pero J. bio je

nezadovoljan što četa tinejdžera i brucoša crnči dan i noć nad njegovim kompjuterima (no, u protivnom su gladovali). Rifatov otac živio je u Sandžaku, nakon rastave nije se javljao, nitko zapravo nije znao je li uopće bio živ, što je Rifata malo brinulo, jer dvokatnica je bila njegova, što je nosilo poseban status... Onako mršav i tamnopus, kao revolveraš iz Peckinpahovih filmova, izgledao je druželjivo i ljubazno. Jedino je Časlav znao da je to maska – Rifat je bio opasan i ambiciozan.

Časlava je žarko privlačilo ovisništvo – planirao je dokučiti temelje svih stvari. Rifat je pak sanjao samo o jednom – da postane diler. Zasada se obojici sviđala slika starinskog alkosa kako sjedi i bez prestanka pije – prije ili kasnije trenutak spoznaje mora se zbiti ako imaš nešto u sebi, mislili su, važno je samo prepoznati taj moment. U međuvremenu bavili su se streljaštvom, no na streljani bi brzo gubili interes za oružje i nastavljali sanjati o ecstasyjima, na primjer, ili opasnom heroinu. Jedino što nisu poznavali nikoga tko bi se bavio raspačavanjem. Rifat je negdje pročitao da bi zabraniti droge značilo zabraniti znanje! Droga je – čitao je Časlavu – napuštanje linearnog govora, linearni govor je instrument kontrole, sprečava proširenje svijesti, zamućuje misli i osjećaje.

Časlav je u kvartu teško preživljavao jer su nabildani tiposi u trenirkama koristili svaku pogodnost da mu pojasne istinu nacionalnosti; dok su ga šamarali, bio je uvjeren da ih potplaćuje otac pa je vikao iz sveg glasa da je komunist – kada bi se stvari strašno pogoršale, majka bi ga poslala u Pulu kod rodbine. No, to je bio čak i manji problem. Postojalo je nešto u njemu što se butrama nikako nije sviđalo – istina da nije bio taktičan, ali nisu ni drugi pa su svejedno karali. Nisu ni drugi bili šarmantni, potkoženi, ali... Časlav je ludio – ljuljao se na samu pomisao na pičku, najlakše ga je bilo uništiti pitanjem kada je posljednji put jebao. Osjetljiv i na najmanju aluziju, depresivan k'o nosorog, osjećao se kao da ga je zadesio svemirski invaliditet. Rifat je pak shvaćao težinu problema. Stalno je tražio neke ženske za zajednički izlazak, no uvijek bi se dogodilo isto – obje frajle bi se zalijepile za njega, što je Časlava raspižđivalo, pa se Rifat držao rezervirano, što je Časlav primao s punom zahvalnošću.

Ove noći imali su plan, plan s blizankama napunjenim čudnovatnim seksepilom – Cicom i Gicom – koje su slušale Depeche Mode, čitale, je li, njemački Bravo i tajile da pohađaju tekstilnu školu. Ne bi ih se nikada sjetili da jedna nije, navodno, izjavila da je Časlav simpa.

Već su jednom izašli skupa, u Ribarski dom. Nakon požderanog fiša, fuj-vina i Rifatovih viceva, izašli su na bent: Rifat je dograbio jednu, ali ona druga je Časlavu izmigoljila. Bila je to katastrofa nad katastrofama (jedino što nisu otkrili je li to bila ona kojoj se sviđa ili ne). I

onda je Časlav rekao subota, definitivno subota, kao u westernu. I kao u video igrici ponovo su prošli sve faze, i sve je opet bilo isto, jedino što su se u jednom momentu svi četvero ljubili. Časlav je gnječio sise, u svakom slučaju – to je Rifat jasno vidio – prejako. I blizanka je stvarno šmugnula natrag u automobil. No je li to bilo dovoljno? Je li sada shvaćao da je to razina na kojoj će propasti, odnosno da žene nekim muškarcima dopuštaju sve, a nekima niti jednu grešku.

U automobilu se Časlav pokunio od muke. Pokušavao je, na silu, kroz prozor, prozrijeti ravnicu, kao krivca za sve loše stvari, hijerarhiju, separaciju i segregaciju. Klase, vlasništvo, religija. I onda je shvatio što je traumatično iskustvo ljudskog društva, ovoga društva. U ovoj ravnici, vrtovima, oranicama: poljoprivreda. Tu čuči užas – tek kada smo počeli rezati zemlju, pali smo u nemilost. Kanibalizma nije bilo prije toga! Tada je počela bijeda civilizacije, kada smo zaboravili da su biljke čudnovati duhovi koji rastu u šumi. Zato smo tako nesretni jer nismo shvatili da živimo na zločinu, silujući majku zemlju – pomislio je vadeći iz pretinca klupski pištolj.

4.

Maštovitiji slučajevi zločina u ovom su gradu bili zapravo rijetki, a kada bi se konačno dogodili još rjeđe bi bili zaboravljani. Poput onog karaktera s početka sedamdesetih, primjerice, koji je izvadio snajper i s vrha zgrade koju su zvali Ljepoticom pucao po prolaznicima. Ili jednog drugog koji je na sam Badnjak uhvatio mladu medicinsku sestru i čitavu noć je silovao i mučio (što nije bilo prvo silovanje u toj ulici novih poljoprivrednih strojeva, koju su valjda zbog popularnosti partizanske tv-serije, nazivali Lujzijanom, a ne “seksi-machine stazom” ili “fuko-wheel-drumom”). No drugi zločini valjali su se monotono ritmom mlinskog stroja i nitko se nije sjećao kada je posljednji put netko nekoga polio benzinom, dekapitirao ili oteo. I kad se zbila prava otmica, grad je morao brujati, čak je i na naslovnoj stranici Glasa Slavonije – tradicionalno nesklonog crnoj kronici – objavljena slika otetog s prigodnim tekstom. No, sama riječi otmica nije se pojavila u novinama, premda je svima bilo jasno da je otet novopečeni bogataš Hulio, vlasnik građevinske firme, štedionice, cd-shopa i kafića, koji su, govorkalo se, paravan za pranje novca i općinski narko biznis. I Ranko ga je u tom vremenu, navodno uspješnom, viđao najčešće navečer naslonjenog na Jeep Cheeroke s mobitelom u šaci. I tek sada, dok je držao novine u rukama, shvaćao je koliko se toga promijenilo – iz novina mu se smješkaloo poznato debelo i prijateljsko lice iz nekog drugog vremena, koje je moralo biti bolje i ljepše. I nije znao je li to još uvijek on, onaj

Hulio koji je sebe opisivao kao moralista i roker a i koji se nikada ne bi doveo u ovakav položaj.

Onaj stari (za kojeg je Ranko mislio da ga poznaje) znao je za sve singer-songwritere, bandove, filmove i redatelje, a njegova kuća bila je fantastična vrsta posuđivaonice: što god da si spomenuo, Hulio bi nešto iščackao – kazetu, ploču ili ispresavijani novinski tekst. Skupljenoj arhivi možda bi i Dražen Vrdoljak zapljeskao da ju je mogao vidjeti na nizu ručno izrađenih metalnih polica. Sve je bilo pažljivo razvrstano, po abecedi i po vrstama – zastupnici west coasta, britanskog folka, countryja, country folka, progresivnog countryja, čak i country-swinga i country-soula. Svoje adute Hulio je u društvu izbacivao poput brokera (što je, na kraju se ispostavilo, i želio biti): Drake, Clark, Parsons, Buckley, Ely Emmylou Harris, Fairport Convention, Johnny Cash, Willy Nelson, Townes Van Zandt...

- To je glazba, ne drndanje, ne politika, već glazba! Glazba! Shvaćas, želim reći, to će ti se svidati i za dvjesto godina.

Sve što je znao o glazbi i filmovima Ranko je naučio u njegovoj kući u kojoj je sve kipjelo od starih časopisa, novina, rock i filmskih enciklopedija i biografija, video kazeta, ploča, kojekakvih memorabilija, zastavica, postera, plakata, čak je tu bilo i jedno minijaturno gitarističko pojačalo. U kuhinji, na najuočljivijem mjestu, tamo gdje inače ljudi zakucavaju križ, kočila se uokvirena crno bijela fotografija Willyja Nelsona. Nekom izvana moglo bi izgledati da se čitava obitelj prije ručka moli baš Njemu, svetom Willyju. Hulio se rano oženio i uvijek je, gdje god je mogao, naglašavao svoju odanost obitelji i djeci. Uvijek pun planova, a najblistaviji i najdugotrajniji bio je plan o osnivanju rock kluba: ne disko klub, mahao je prstom, nego klub gdje će se slušati folk, country i rock (bez tamburaša i narodnjaka). No čak i taj klub bi funkcionirao pod obiteljsko-prijateljskim parolama.

- Svi mi koji volimo Johna Forda dio smo iste obitelji.

Ili:

- Vidjet ćeš, jednog dana će i Townes Van Zandt svirati u mom klubu.

Ranko nikada nije upoznao nekoga tko tako strasno voli život. Sjećao se kako se smije, onako velik, debeo i ciničan. Na mobitelu je još treptala poruka Velez, koja je mogla značiti samo da je Hulio u nevolji. Nakon što je dobio poruku, odmah ga je nazvao, ali mobitel je bio isključen. Velež, birtija na izlazu Osijeka u blizini Nemetina, bila je hulijevska intimna šifra. O tome je često pričao – zamisli birtiju u garaži obiteljske kuće, u kojoj trešte narodnjaci, sve

vrvi od prekrasnih kurvi, droge i pucnjave. Plus idealno sklonište za švercere i mafijaše (sve je to pripovijedao s dahom nedokučive sanjive nostalgije). Svaki put kada bi u grad ulazili s istočne strane, Hulio bi neutješno uzdahnuo: Evo Veleža!

Ranko je zgrabio kvaku silovito, no nije se dogodilo ništa od onog što je očekivao – niti je harmonika cijuknula ranjeno, niti je debela našminkana plavuša potrčala prema kazetofonu. Ali šest smečkastih lica nasmiješilo se, ustalo i odmah udarilo svirati. Četvorica gudača i jedan klarinetist zasviraše u ritmu čardaša, a Ranku se u trenu zavrti u glavi od zadovoljstva. Sve drugo bilo je onako kako je Hulio opisivao – kockasti crveno-bijeli stolnjaci, plastične stolice, bakrene pepeljare i kalendar FK Veleža iz 1979. godine. Konobarica je, također po Hulijskom opisu, sumnjičavo promatrala novonastajuću situaciju točeći pivo u čašu. Cigani su počeli pjevati nešto neopisivo melodramatsko na mađarskom.

- Daj im što hoće – rekao je opisavši kažiprstom u zraku kružnicu.

Konobarica se lijeno pomaknula, gotovo istovremeno okrećući glavu prema malešnom prozoru – i Ranko je bio začuo nekakav tresak – a njoj se pričinilo da netko sjedi u automobilu koji se par sekundi ranije nasukao na rinzol, bez dima ili vatre (nju su u Veležu naučili da gleda svoja posla i da ako netko želi sjediti vani u autu, neka sjedi; naučili su je da se nikada ne pita što se događa i da zaboravi na telefon u hladnjači). Ranko je sjedio za stolom u nepromijenjenoj pozi, a ona je nastavila točiti tekućinu u čaše. Za Visokog, a konobarici se učinilo da baš on sjedi u autu, gazda je posebno držao komovicu na stelaži; Ljubica je vidjela u svom životu svašta ali nikada nekoga tko pije samo komovicu i još, k tome, ne mora ništa plaćati. Rečeno joj je da je to njegova boca, da mu toči kada god zaželi i da je to u nekim zemljama najnormalnija stvar. Ona ništa nije pitala, gledala je svoja posla i puštala kazete tiho kad nije bilo Cigana, što je bila navika iz vremena kada su zbog Sinana i Šabana ovdje izbijale krvave tučnjave. Pamtila je kako bi se u trenu u birtiji podijelili: jedni su insistirali da pušta, drugi su joj branili, a gazda se uzdao u njezinu procjenu tko je nasilniji. Ljubica je Visokog odavno simpatizirala jer mu je bilo svejedno što svira. I baš kada je uhvatila za novu mokru čašu, odjeknuo je pucanj. Nad garažom je nalegao huk tišine. Oboje su napeto osluškivali, Cigani su se vratili u kut i čučnuli, vani je nešto zašuškalo i palo paničnim treskom. Netko je zastenjao, puna čaša pala je na pod.

U sljedećem prizoru, vičući i plačući, silovito utrčavaju dvije polugole curice – jedna za sobom ruši nekoliko stolica, a druga povlači kockasti stolnjak. Za njima dotrčavaju dva dečka, nešto starija. Deblji drži pištolj u ruci.

- Pička ti materina, da ti pička materina – vrisnu sitnija čučnuvši i istodobno zaprijetivši prstom.

- Fuj, koje odvratno mjesto – reče druga.

Deblji vikne curama:

- Joj, niste ništa shvatile, to je bila samo šala, ma dječja igra, kao lovice.

No drugi stane ozbiljno:

- Jesi li ti pucao?

- Nisam. Evo ti pištolj pa pogledaj!

Meci su doista ležali u bubnju.

Vrata birtije su, kao u westernima, mahala sve sporije. Djevojčice su plakale u kutu nasuprot Ciganima – dječaci su ih prezrivo promatrali sa šanka. No onda je opet velikom brzinom protutnjao auto udarivši o nešto uz veliki prasak. Dotulila su i dva policijska golfa okrećući se na mokrom asfaltu. Od svega toga šestorka u birtiji nije vidjela ništa, osim par teško shvatljivih a zastrašujućih fragmenta. I zato su nastavili napeto gledati u raskriljena vrata kao da odatle očekuju rješenje čitave zavrzlake. I, iznenađujuće, dovijuga plavuša iskolačenih očiju, siva, krvava, ispovraćana: uđe i poput palačnike se smota na pod.

5.

Žute trake vijorile su u maglovitom jutru. Ljubica je neodređeno gledala prema rijeci, nad kojom su visjeli oblaci pare, oslonivši se na plakat na kojem je velikim slovima pisalo Gipsy Magic, Istvan Lakatos and his gypsy band, s kojeg su joj se smiješila šestorica sredovječnih tamnoputih svirača odjevenih u bijele košulje, crvenkasto-zlatne prsluke i crne hlače (ona ne samo da je dobro znala njihove fizionomije, nego je s jednim, proćelavim i debeljuškastim, prošla kroz vrlo teške momente) i promatrajući kako su to policajci razvukli trake. Po njenom mišljenju u poprilično enigmatičnim smjerovima. Konobarica je, nadalje, zamišljala svoga gazdu, koji je izrazito podsjećao na Omara Sharifa, kako joj govori – dobro, možeš li ti meni, objasniti što se zapravo dogodilo (zbog nečega uvijek bi izostavljao posao na kojem je namlatio pare: uvođenje plinskog grijanja). Ljubica nikako ne bi znala objasniti kako je

ostala hladne glave, kada je izgledalo da su svi izgubili pamet. Najistinitije u svemu tome bilo je da nije puno toga vidjela. Gotovo ništa. Jer hladnoća je neka vrsta sljepila – letjele su boce, pod je bio prekriven staklenim krhotinama, fijukali su meci, a ona se nekako automatski isključila iz svega. Pa kako bude. No, puno kasnije, naćulila je uši i prisluškivala što policajci između sebe govore. Izašla je van, sakrila se u staju i sve zapisala u blokčič. Jedna otrovana i pretučena plavuša, odvezena u bolnicu, tko zna je li živa. Jednom, maloljetnik optužen za pokušaj silovanja, možda i ubojstva. Jednom, pravi profesionalni ubojica slomljene kičme – vidjela ga je kad su ga iznosili na nosilima, kao na nogometnim utakmicama. Drugi, njegov blizanac, u bijegu. Dvaput, lakše ozlijeđeni policajci. Jednom, oteti debeljko u smrskanom autu, s neizvjesnom budućnošću.

U staji je smrdjelo po svinjskim govovima, što ona nije primjećivala, iako nije postojalo na ovom svijetu ništa što bi je više ljutilo – jako ju je brinuo rusvaj koji je nastao u birtiji. Najgore što su joj policajci bili zabranili da bilo što posprema. To bi šefa moglo ražestiti (bio je bolesni pedant). Nadala se ipak da će već sutra biti sve po starom. Valjda će shvatiti da ona nije ništa kriva. Problem je bio što je on najviše volio maltretirati ljude koji su sasvim nevini. To ju je izrazito nerviralo. Nervozno zapali cigaretu – dok je mahnula šibicom pričinila joj se da nije sama u staji. Dapače, netko joj puše za vratom! Razmišljala je da li da se okrene ili ne, a onda osjeti dobro poznati smrad komovice.

Bilo je prekasno za bijeg, snažne ruke već su je grabile za vrat. Pogledala je prema dolje: njena stopala su se već lagano njihala u zraku.

ROUND AND ROUND

U zadnji trenutak se predomisli i uđe na stražnji kazališni ulaz. Dok prolazi uskim hodnikom kraj portirnice, debeli proćelavi zaštitar mrzovoljno ga ošine pogledom. Mišo uhvati nekoliko bijesnih koraka i zastane – zašto li uvijek mrzovoljno gleda ispod naočala, mater mu? Jednom bi se trebao vratiti i upitati ga jel' ga plaćaju da se mršti ili šta? Neodlučno napravi još korak dva – bilo je tu još nečega – zaštitar te, priznaj si, otvoreno mrzi. On bi te, da nisi glumac, šćepao za vrat i bacio van na šljunak. S veseljem bi te ponizio, pljunuo i radosno se popišao! Mišo se okrene i zatrči prema portirnici: razmišljao je što će učiniti kada ga zaštitar opet pogleda onim nedvosmislenim pogledom, punim mržnje; da li će ga prvo uhvatiti za zelenkastu košulju i prodrmati tako da mu popucaju gumbići na košulji? Volio je taj zvuk, no istina je bila da je želio debelog vidjeti u jednoj potkošulji – još od vremena kung-fu filmova u kinu Zvečevo uživao bi kada bi pušili odurni trbušasti zločinci. Ili da mu najprije zbiči u lice? Mogao si je predočiti kako živčano lete naočale, bilo je nečeg energično privlačnog u tom prizoru. Otvori vrata – portirnica je zjapila prazna. Zahod je bio na prvom katu, tamo nije mogao biti. Kamo li je stoka pobjegla?

Doista nije imao strpljenja čekati debelog. Uspeo se po stepenicama grebući po prljavo-žutim zidovima i starim ljepljivim plakatima, usput odalaminivši po zgođušno stiliziranoj smećkastoj lampici. Na potplatima cipela hvatala se bljeskava prljavština. Iz garderoba, vježbaonica i skladišta valjao se slatkasti smrad sve do pozornice i gledališta koji su blještali, pa, skoro božićno. Ženski vrištavi glas prolomi se hodnikom i Mišo zastane. Pomisli kako je stvarno iznenađujuće što ovdje još uvijek daju opere i mjuzikle, klasike, komedije, drame, čak i predstavu u kojoj je Hitler glavni junak. I što je čudnije – mislio je – krojačice još uvijek dolaze u radionice svaki dan, inspicijenti na probe, glumice u kazališnom kafiću i danas ignoriraju sumnjive umjetničke kreature, a bugarski svirači, dovabljani za male pare, i dalje su neprimjetljiviji od svojih automobila s crvenim registracijama u dvorištu kazališta.

Uprava, dvojac smiješnih ekonomista, o teatru nisu imali pojma i nikada u životu ne bi ni pomislili da bi mogli upravljati tako nečim važnim kao što je kazalište. No, čim su postavljeni, doveli su propalog nogometaša da preuzme kazališni šank (a taj ga je odmah pretvorio u živopisno mjestašce gdje zalaze političari, nogometni treneri, kurve). Šušalo se da Miši pripremaju otkaz. Njemu je pak čitava ta kukavna provincijalna igrarija odavno postala nepodnošljivom. Odlučio im je dati povod, ma što povod, povod nad povodima – uzet će kazališni revolver napunjen lažnim mecima, na samoj premijeri prići će intendantu i

prisloniti mu cijev na čelo! Neka jadnik preklinje za svoj život! On će si pak dati oduška i vikati:

- Ako nekoga treba izbaciti, to ste vas dvojica glupana, nemate pojma, predstave su vam karikaturalne, imbecilne, naročito ove slavonske, samo nema nikoga da vam to kaže.

I sada je stvarno odlazio u inventar uzeti pištolj. Primi ga u šaku. Prsti su mu drhtali dok je ubacivao metke. Činilo mu se da će bubanj eksplodirati ako ga malo jače protrese, da će, kada povuče otklon, poskočiti u ruci kao životinja i izrigati spremnik. Barem na sekundu u dvorani će svi utihnuti dok budu promatrali taj veličanstveni prizor: intendant mu je klečeći obujmio noge, i rida.

Premijera još nije počela i Mišo potegne iz sasvim nove pljoske pa skrene prema vježbaonici. Želio je vidjeti posljedice događaja o kojem su danas svi pričali – noćasnje narko zabave, koju je propustio zbrojem neoprostivih slučajnosti. Stane zadivljeno čim je stupio u prostoriju – od skupocjenog klavira nakon generalne probe ostala je hrpa komadića. Netko je, da priča bude potpuna, čitav događaj snimio kamerom, što se možda činilo efektним u onom trenutku, no snimke se dokopao intendant i čitavo je jutro vrtio na video-rekorderu. Unatoč svemu, nije ni zucnuo jer je redatelj na posljednjim izborima režirao Predsjednikove predizborne nastupe. To nije bio jedini intendantov problem, nikome se nije sviđalo što na kraju premijerne predstave Sveti Petar i Vrag sklapaju neku vrstu ugovora, a lukavi redatelj, jedan od protagonista narko zabave, namjerno je istaknuo ulogu Vraga u predstavi u kojoj su glavni likovi propali glumci, ili još bolje rečeno, njihove ograničene umjetničke moći, pa do uspjeha mogu doći jedino uz pomoć Nečastivog.

Velika narko zabava dogodila se dan prije nego je grad pohodio stari vojvoda, potomak cara kojeg su se, kao, svi još rado sjećali. Tri države i četiri režima kasnije, smiješni je starčić dočekan pompozno. Odveli su ga u općinski svečani foaje točno u podne, gdje su ga nestrpljivo iščekivali županijski primati – prepoznatljivi po bijelim košuljama i živopisnim šarenim kravatama – te mnoštvo osječke malograđanstine, nešto bivših političkih zatvorenika i upaređeni debeli kolumnist najtiražnijeg nacionalnog dnevnog lista. Političari su neprimjetno otpuštali zadnja dugmeta na košulji, debeli vratovi su im se crvenili na rubu okovratnika. Kasnije su svi zajedno otišli u kazalište – “carska vizita”, nacionalisti, pljačkaši. U foajeu HNK-a konobari su pripremali bakanalije.

Mišo se sakrio u najvišu ložu – promatrao je kako se oko Nadvojvode sve meškolji i drmuska. Čitav mu je prizor bio više no iritantan – lokalni političari sjali su od zadovoljstva gledajući u

tom austrijskom starčiću neku svoju sliku – pa iako rođeni u pasivnim krajevima, svaki bi se, da ga se samo upita, zakleo na neko svoje polovično austrijsko ili ugarsko podrijetlo. U čast Nadvojvode, kojeg je toga dana iz Zagreba Predsjednik otpravio u Osijek specijalnim zrakoplovom s veleredom prestižne nacionalne budalaštine, priređena je prigodna svečanost. Na binu izađe neki uparađeni konj – Mišo je u njemu prepoznao sitnog lokalnog prevaranta – i zaviče iz sve snage.

– Prije premijere održat ćemo Svečanu sjednicu osječkog ogranka Hrvatske paneuropske unije.

Zaori se golem pljesak, kao da je svatko poželio Njegovoj Ekselenciji najtoplije čestitati na ordenu i zahvaliti na svemu što je učinio za Hrvatsku.

Mišo je zanijemio kada je neki mali tip, gotovo patuljak, počeo brbljati o “carstvima koja su danas često objekti različitih emocija u širokom rasponu od, na primjer, Dušanovog carstva pa do Austro-Ugarskog”. Neviđeno se znojio, trljao maramicom preko očiju, mikrofona mu je klizao iz ruke, ali nije se dao: klimaks je tempirao za objavu svog Velikog Plana. Njegovoj Ekselenciji predstaviti će znanstveno-nadstranački pilot-projekt “Rur-urbana ravnoteža Slavonije, Baranje i Srijema (Hrvatska – Bosna i Hercegovina) u HBH Trokutu, 20. za 21. stoljeće.” To treba valorizirati na međunarodnom simpoziju “Europsko proljeće u HBH Trokutu” koji će se u našem gradu održati 199_ godine. Cilj nam je – urliknuo je – odvojiti hrvatskog ČOVJEKA od hrvatske OBITELJI.

– O, pa pička ti materina, nemoj tu više srat! – Miši je došlo da također urlikne, no u tom trenutku Njegova Ekselencija iznenada je ustala i zapljeskala, parovi u godinama primili su se za ruke, baš kao da se prepričavaju davne anegdote s habsburškog dvora, a ne analiziraju “pukotine koje sprečavaju”, pljesnuo je oznojeni debeliš, “anektiranje hrvatskih dijelova BIH matici zemlji”. Za tog starčića čuli su još kad su bili djeca. Izgledalo je kao da misle da je sve što se dogodilo u ovom stoljeću na neki način privremeno te da je u nekom stvarnom svijetu on još uvijek njihov car. Ponesen, osamdesetogodišnjak izađe za govornicu i izmuca krasnu priču o dosad nepoznatom udjelu marokanskog kralja u procesu priznavanja Hrvatske.

Mišo je razmišljao što će se dogoditi kada izvuče pištolj. Hoće li mu prisloniti pištolj na čelo? Ili iznad uha? A kada ispuca ćorak, hoće li mu on spaliti kosu ili bar spržiti kožu na lubanji!? Shvaćao je da žarko želi ozlijediti intendanta, kojeg su zvali Šifra otkada je dao zatvoriti kazalište

Predstava još nije počela i teatar je brujaao kao vekerica. Mišo krene prema foajeu i otvori vrata: ljudi su se raštrkali po foajeu. Mišo se zaputi prema šanku sredinom dvorane. Oko njega su bljeskale sjajne boje večernjih haljina, ženskih čarapa, parfema. Postajalo je strašno vruće; primjećivao je da gotovo nitko ne obraća pažnju na njegovo kretanje. Uzvanici bi ga u najboljem slučaju samo okrnuli pogledom. Provincijalna elita očigledno ga je prekrížila. Kao da nikada nije bio glumac. U predstavi koja je tek trebala početi baš on je trebao biti Đavo. Ne doduše neki veliki Đavo, već jedan majušni vražićak koji nesebično nudi svoje usluge provincijalnim glumcima. No, na probama bi se uvijek netko rasplakao, po sudu redatelja baš njegovom krivnjom, pa je na kraju udaljen iz predstave.

Hodao je i dalje, i zatim se iznenada ispred njega stvori ljubazni i nasmiješeni intendant. Mišo se usplahiri, nije znao gdje je stavio pištolj. Negdje ga je stavio, ali gdje? U koji džep? Ruke su mu odrvenjele, sada, stojeći ispred intendanta, nije se mogao pretraživati. Ovaj ga dodirne po ruci, nešto mu čak u prolazu i prošapne.

Intendant je bio vrlo ugodan tip, jedan od onih koji su omiljeni u svakom društvu, koji u pravom trenu zna ispričati vic ili poljubiti žensku ruku. Njegova mala, zapravo nevažna gesta ljubaznosti Mišu je potpuno zbunila. Čak se i okrenuo, poželio mu nešto odgovoriti, no intendant je već bio nestao. Mišo se osjećao bijedno, u obraze mu je udarilo crvenilo. Hitro izađe na balkon i snažno udahne. Neshvatljivo kako je ispao jadan, kako je čitav plan propao. Napravi par koraka u jednom pa u drugom smjeru, još jednom i još jednom, i onda uhvati pištolj, digne ruku i u čelo ispali čitav šaržer.

TRG LAVA MIRSKOG

- Poznajem ovo dvorište - reče Lola i neodređeno mahne prstom prema dubini dvorišta opasanog visokim zidovima. Trbušasti kamerman Heinrich, koji je upravo skakao po razbacanim daskama, zakoluta očima. Klaus, novinar, samo nemoćno slegne ramenima. Dama u crnom čučala je na smrznutoj zemlji i kružila kažiprstom za kojim se kamerman okretao kao magnet. Klaus odvažno prošapće:

- Dobro, možda bismo mogli početi!

Obojica su bili utučeni, no ona opet nije rekla ništa. Dva dana trčkaraju za njom po sivom gradiću a nisu snimili niti jedan kadar. Klaus joj je nekoliko puta, bez uspjeha, pokušavao ukazati da predviđeno vrijeme curi i da će se vratiti kući osramoćeni, neobavljena posla, ali riječi su se odbijale kao od kamena. Heinrich je histerizirao uočljivije. Ni jedan ni drugi nisu mislili da će se sve ovako odvijati, pogotovo ne kada im je urednik erotske emisije Peep! predložio da naprave prilog o njoj, Loli, nekadašnjoj porno zvijezdi. Heinrich je podrignuo od veselja, a Klaus je odmah znao da bi to mogla biti prekretnica u njegovoj karijeri.

Dotada su se žalili kako ih Peep! ignorira: drugi se motaju po striptiz barovima i setovima porno-filmova, a oni uvijek deru samo gluparije - ekonomija, ekologija, politika. I onda iznenađenje nad iznenađenjima, naročito za Heinricha, velikog fana Loline umjetnosti - često je tupio kako je samo Lola prava zvijezda, da u svakom filmu i posljednji detalj izvodi senzibilno i graciozno. Iskreno se nadao da će se kad-tad vratiti u biznis. Klusa pak pornografija nije posebno zanimala, ali ga je netko upozorio na Lolin intervju u nekom magazinu. Odnosno - kako je odmah vidio - formiran materijal za genijalnu reportažu. Nisu se snuždili čak ni kada su čuli da će čitav prilog snimati u dalekom panonskom gradu, gotovo na samoj granici Hrvatske i Srbije - to je bio njen jedini uvjet. To i da sve neće trajati duže od tri dana. Plan je bio sljedeći: avionom do Zagreba pa onda rent-a-carom na istok.

Prvi susret bio je napet - ona se nije nimalo promijenila! Ali nije trebalo puno da shvate da imaju posla s neprijatnom osobom, strašno uobraženom i hladnom. Govori im kao da naređuje, dubokim glasom - odmah odbija svaku pomisao o slobodnijem odijevanju. Puši nekakve crvene cigarete, to je jedino na njoj što nije crno.

- Kao da razgovaraš s Hitlerom - šanuo je Heinrich u klozetu zagrebačkog aerodroma.

Klaus je shvatio da nije postojao nikakav posebni razlog da se prilog snima u Hrvatskoj, barem ne sentimentalni – kada su konačno doputovali, ona se još više oneraspoložila.

* * *

Lola je prestala snimati filmove nakon što se udala za bogataša i preselila u veliki zamak. Zbog te odluke, valjda, interes je samo rastao: video kazete su se prodavale sve bolje. Često su je nazivali da nastupi u nekom talk showu, ili nečem takvom, ali ona je odbijala sve dok ne bi njen muž, čovjek velikog nasljedstva, osjetio nervozu medija. Klaus je želio da Lola samo ispriča sve što je već rekla u onom magazinu – kako je odrasla u pariškom predgrađu i kao tinejdžerka krala po metroima, aerodromima. Uhapšena u petnaestoj godini i poslana u zatvor na četiri mjeseca. Sa sedamnaest je falsificirala dokumente i ušla u porno biznis. Otac Kinez, mama Francuskinja negdje su jednostavno isparili – tvrdila je da su oboje poginuli još dok je bila dijete.

Čitav prilog već je montirao u mislima, znao je točno kako će izgledati: bit će to film o ljudskoj beskrupuloznosti.

- Ne ponosim se činjenicom da sam bila u zatvoru – rekla je – ali znam da nisam glumila žrtvu. Nisam se bunila kada su me zatvorili. Uradila bih sve za stvari koje želim!

- Je li istina da ste uzimali drogu dok ste bili u porno biznisu?

- Da, uzimala sam dva grama kokaina dnevno!

Klaus je prepisao pet njenih izjava koje je vidio kao stupove budućeg priloga.

1. Uvijek sam bila najskuplja u poslu. Nikada me nisu mogli angažirati za cijeli film, samo za scenu ili dvije. To je bilo OK. Prostituirala sam se, prodavala svoje dupe, ali sve što sam napravila, napravila sam zbog novaca. Mogli su uzeti moje lice i moje dupe, ja sam njima uzimala novac.

2. Volim novac. Ne želim govoriti koliko sam dobivala da s nekim pođem u krevet ili koliko sam zarađivala snimajući porno-filmove. Danas mi se ti iznosi čine smiješnima.

3. Uvijek sam znala da je porno biznis sranje i da su glumci glupani i kuje. Muški imaju samo svoje kurce, bez njih bi bili beskućnici. Oduvijek sam znala da mogu više ponuditi nego

dobiti od porno biznisa. Nikada nisam lagala o svom životu.

4. Ništa me više ne može šokirati, vidjela sam previše stvari.

5. Ne želim govoriti o svom bračnom životu.

* * *

Klaus i Lola marširali su magličastim uličicama – Heinrich je ostao u kombiju – činilo mu se kako će se Lolina porculanska figura svakog časa raspasti na prljavom asfaltu. Klaus je pomislio kako je sve u njegovom životu odavno navika. Kada bi se vraćao s posla, samo bi površno pogledao prema igralištu ispred svoje osnovne škole. Udaljujući se znao je da je to igralište zbog nečeg važno, zbog nekih važnih događaja koji bi se morali pojaviti i pomoći mu da shvati ono što mu se događa danas. Kao da je između pravog i ovog sadašnjeg njega izrastao neprobojni stakleni štit. Svakog dana je prolazio nesvjesno se osvrćući prema igralištu, što je vremenom također postajalo navika, dio nečega što je pripisivao načinu na koji se on kreće gradom. A taj je način bio potpuno pogrešan. Neobično da o tome razmišlja baš ovdje u panonsko-ravničarskom gradu, daleko od kuće. No baš sad točno se vidi kako stalno obilazi u širokim lukovima oko igrališta i zatamnjenih prozora s malim svjetlašcima u zabačenim kutovima. Ili svejedno u bistrim sunčanim danima kada se vidi da je to dvorište čitav jedan svijet – košarkaško igralište, visoka žičana ograda, golovi s crveno-bijelim stativama, jedan prastari školski zeleni stol, šipražje u uglovima, svaki dio dvorišta, lopta koja leti kroz otvoreni školski prozor...

Lola je zastala i Klaus umalo naleti na nju.

– Što tražimo? – upita.

– Ma, htjela bih pronaći ime jednog trga!

– Trga!?

– Yes, svake noći sanjam taj trg u ovom gradu, ali nikako ne mogu naći pločicu s imenom. Ime je nekako lijepo i melodično, u snu mi je uvijek na vrh jezika, ali nikako ga ne uspijevam izgovoriti. Stvar je u tome što inače sve jako dobro pamtim. Evo – okrene se na vrh pete – tatina baka je ovdje živjela, a ja sam kao dijete stanovala kod njene sestre, dvije kuće niže.

- Pa nije li vaš tata bio Kinez?

- Da, ali samo on, njegova mama je odavde, njen muž je bio špijun i morao je pobjeći nakon Drugog svjetskog rata u Kinu.

- A sestra, je li živa?

- Rozika? Nije, umrla je prije deset godina!

Klaus više nije znao što bi mislio.

Hodali su dalje, njene potpetice zveckale su nervozno dok su iz raskošnih secesijskih ulica prelazili u modernije, smuštene i bezlične. Upita gdje se nalaze, a ona reče - pa u najstrožem centru grada! - ali dojam iskrivljenosti samo se pojačavao, kao da je pripiti projektant nešto rušio pa ponovno gradio. Ili barem loše mjerio. Upadljivo ružne i ofucane višekratnice lijepljene su na svjetlije i šarenije. Tu i tamo nasumično je bilo zasađeno kakvo drvo.

Opet su skrenuli u neku ulicu koja je završavala širokim pravokutnim prolazom. S lijeve strane pružao se ravnomjerni niz obiteljskih garaža. Kako su se približavali prolazu, bila je sve uzbuđenija. Potrčala je doviknuvši:

- To je taj trg!

Široki pravokutni prostor jedva da se mogao nazvati trgom - tek travnjaci i parkirališta u prostoru između stražnjih ulaza robne kuće i kazališta. Klaus je sustigne. Ona je čučnula pokušavajući doći do daha ispod natpisa: Trg Lava Mirskog. Zatim je rekla:

- Dobro, sada možemo snimati.

NEMA SAVRŠENOG UBOJSTVA

1.

Svi se događaji pretvaraju u nešto što se već trebalo dogoditi – Visokog je iznenadila ova misao, kao da je nekome drugome pala na pamet.

- Možda sam je čuo na radiju ili vidio na filmu – pomisli prolazeći pored metalnog kioska na Nemetinskoj cesti. Htio je kao i svake večeri tu zastati, ali odustane zbog natečenih prstiju na desnoj šaci. Desetak minuta ranije udario je palicom u napeto tijelo u mini suknji i tigrastoj bluzici na kojoj je lješkarila golema smečkasto-plava lisica. Nije udario odmah čim ju je vidio, ošinio ju je tek kada se prestala šminkati pred klozetskim zrcalom i zadigla suknju. Prije no što je mogla vrisnuti, primio ju je za noge i povukao prema stražnjem izlazu. Bila je lakša nego što je mislio, bacio ju je na stražnje sjedalo Pollyja s HV registracijama. Način na koji je dignula suknju još uvijek mu je blještao u glavi. Prizor je bio nabijen električitošću: ludom svjetlošću zabljesnula su puna bijela bedra i dugi tanki listovi. Jedva je skupio snage da je udari!

Neke stvari uvijek funkcioniraju, a neke ne – ona je stvarno odmah pala nakon što ju je udario. Tijelo uvijek isto reagira na neke podražaje, ali svako tijelo ipak nije isto! Njegovo je, primjerice, misterija, svatko tko pogleda njegove nalaze, čudi se što je živ! Blijeda rošava prodavačica iz metalnog kioska, ona ista kod koje je kupovao burek, sigurno bi se nasmiješila kada bi joj pokazao onesviještenu plavušu na zadnjem sjedištu. I zatim, okrećući automobil u Vukovarskoj, pomisli da se odavno trebao vratiti kući, na otok. Zašto je uopće odlazio? Zaustavlja auto, ljutito grabi špricu i bode joj ruku. Ona zakmeči tiho i nekako nježno. Konačno je pogleda: posivila je, a bjelkasta pjenica skorila se na rubovima usana; zatim burno povrati. Ne zaustavljajući auto, udari je nasumice dva-tri puta šakom; s velikih prstiju cijedile su se kapljice mljeckave povraćotine.

Sljedeći put kad je pogledao na cestu, ugledao je policajca kako maše svjetlećom palicom. Prvo što mu palo na pamet bio je broj komovica koje je popio toga dana. Ovako je po njegovom mišljenju nastajao kaos: stvari se pomiješaju i iskliznu, on gubi koncentraciju i napravi sranje, a sve u najboljoj namjeri. U ratu je tako napravio puno kretenarija i ostao tek običan vojnik. Njegov kašasti mozak se zagrijao – u trenu odluči naciljati policajca desnim rubom branika. Udario je dobro, tako dobro da je ovaj odskočio kao od gume. Pogleda u retrovizor – ništa se nije mijenjalo, policajac je i dalje ležao na asfaltu. Zujalo mu je u ušima,

iako je u ratu ubio ljudi i ljudi. Vozio je sve brže i brže, a tek se ispred Zelenog polja sjeti da mu je Elliott rekao da izbacij tijelo kod kapelice pored Studentskog centra.

Ko ga jebe, bacit će je u rijeku iza tranzitne luke. Divljački pritisne papučicu gasa. Osjeti da mu je mozak počeo gorjeti, nešto ga jako stisne u leđima i plućima. Automobil skliznu prema rijeci. Gore, iznad grada, lijeno se dizao gusti tvornički dim.

2.

Pamtili su ga svi koji su bili s njim u vojsci. Nije morao nositi požutjelo uništeno lice – deblje nego ranije – i otrcanu uniformu da bi ga čovjek obilazio u širokom luku. Obuzet mračnim mislima Elliott mu se zabije u prsa.

- Marvo, gledaj ispred sebe! Kud si navro – Visoki ga potapše očinski po ramenu – pa hajmo do Slona kad smo se već sreli, da malo popričamo, k'o ljudi.

Elliottu se učinilo da je u međuvremenu, od kada se nisu vidjeli, Visoki još malo pošizio. Odmah je počeo o svojim bolestima gurajući mu hrpicu ispresavijanih nalaza iz kojih Elliott ništa ne shvaća. Samo ga gleda kako melje – vidi nešto iskrivljeno u toj slici, ne samo to da se ponosi boleštinama, što nije netipično za one koji su dugo čučali na ratištu, pogotovo ako stoje licem u lice s nekim tko je također gulio u rovu. Visoki je u Oluji dobio još jedan nadimak – Ljigavi – zbog čestih opisa ubojstava koja je, navodno, počinio na početku rata. Nije bilo nikoga tko bi to mogao potvrditi, ali svi su bili suglasni da ga budućnost čeka u ćeliji ili na psihijatriji. Neki nisu vjerovali u njegove priče, no Elliott je bio sumnjičav. Visoki kao groteskna verzija Slonića Tonića spada u onu vrstu ljudi koji bi sve učinili da privuku pažnju. Uostalom, njegovi opisi klanja bili su prilično uvjerljivi. Visoki Elliotta uopće nije simpatizirao sve dok ga ovaj nije u nekom obilasku – više makinalno – upozorio na poteznu minu. Od tada se sve okrenulo, postao je prema njemu pekmezavo servilan, češće bi spominjao svoju prošlost i baš kroza sve što je pričao provlačio se napor da ga okolina počne uvažavati. Nije bilo toga što ne bi napravio za mrvicu komplimenta. Prije rata ulagivao se popularnima ili moćnima u kvartu koji su ga zauzvrat okolo vodali, puštajući ga kad se trebalo tući. No znao je da svima ide na živce.

- Volio bih ti se nekako odužiti, stari – rekao je u kafiću tužno – ipak ti si mi spasio život. Doduše, ne znam hoću li ti se stići odužiti – upre prstom u nalaze.

Elliott je nervozno okretao cigaretu u šaci.

- Pa, ustvari možda i hoćeš.

- Eh!?

- Imam problem s jednom ženskom.

- Ma daj - Visokom se lice razvuklo u dječaćki osmijeh - Kakva je, kakva je?

- Plavuša.

- Imaš sliku?

Elliott nevoljko izvuče fotografiju.

- Uh, bajice, dobra je dobra, i šta bi sad trebalo? - iako se pravio da ništa ne razumije, lagano zareže rukom ispod vrata.

Elliott kimne. Visoki se uskomešao.

- Daj, daj kako se zove!? Gdje stanuje!? Kako hoćeš da je keknem?

- Pa nije ti ono loša ideja.

- Vrat?

- Hm, možda ipak ne, šta kažeš na otrov!?

3.

Ona je često mijenjala identitete - prvo je bila glumičina sestra koja i sama pokušava postati glumica ili barem pjevačica. Zatim supruga lokalnog novinara-senzacionalista, pa raspuštenica, seksi-plavuša zbog kakvih se zastajkuje na ulicama svakog grada. Neki su se kleli da je u Njemačkoj snimala porniće. Sada je vodila parfumeriju u centru o kojoj nije smjela pričati onoliko koliko je htjela (dućan je bio paravan za pranje novca). U međuvremenu je plasirala priču da joj je muž, zaglavivši negdje u Aziji, ostavio nasljedstvo.

- Tko zna kako je zaradio sav onaj novac, više od pola milijuna maraka - izgovorila je dovoljno glasno da je svi mogu čuti jednog subotnjeg prijepodneva u Press klubu. I tek nešto

tiše dodala – mislim da je radio za neku tajnu službu.

Elliott ju je zvao Barbra iako uopće nije ličila na Barbru Streisend – zvala se Elvira i do nekog doba željela se zvati Charlotta, poučavajući da to ime treba izgovarati Šarlota. Iz njoj neshvatljivih razloga svi su je zvali drukčije – Čala, Gala, Kala čak i Šala. Uzaludno je ponavljala Šarlota! Šarlota! Šarlota! To s Charlottom počelo je od romantične priče o Charlotti Dessatny u kojoj je Elvira vidjela mnoštvo sličnosti – i ona je bila Mlada Udovica, umišljala si kako će postati Pobožna Žena, tvrdila je da potječe iz stare osječke obitelji premda joj je otac bio rođeni Livanjac. Sve češće je spominjala karitativnu djelatnost.

– To ti je pametno – rekli su joj – postati nešto kao Ankica Tuđman.

Nije se dala smesti.

– Šta fali Ankici, uostalom?

Ranije je navodno bila popularna zbog svoje lakomislenosti – ova riječ joj se sviđala, iako ni termin promiskuitet nije bio loš – sada se opametila iako je još uvijek razmišljala jedino o seksu: ima li ljepše slike od golog nabildanog muškarca, lijeno izvaljenog u krevetu, s glavom podbočenom u ruci. Ili slike opuštenog penisa kako se umilno klatari, smiješeći se i pozdravljajući je (jednom je pročitala da ženama slika opuštenog kurca nije uzbudljiva, pa je glasno pred svjedocima zaključila – kakva idiotarija!). Elvira je rano uvidjela da se s jednom vrstom žena, kad malo ostare, nabacuju kao s kurvama, pa je poslije dvadest i pete, teška srca, počela odbijati i najzgodnije tipove. Ugled joj je automatski porastao i muža si je našla preko noći.

Kao i svi drugi, njega je zvala Elliott jer je nalikovao glumcu Elliottu Gouldu. Pustio je brkove samo da ga tako ne zovu, no to je još više pothranjivalo predodžbu o američkom glumcu koji je oženio Barbru Streisend. A Andrija Bilić bijaše točno onakav kako su u medijima opisivali Goulda – zbunjen, nespretan i preglasan. Elvira ga je upoznala u plavoj sali hotela Royal na degustaciji suhomesnatih proizvoda, jednom od posljednjih događaja u tom hotelu uopće. Između pladnjeva parizera, šunkarica, zimskih salama i goveđih vratova, Andrija, vlasnik dućana sportske odjeće Turbo Sport na samom Trgu Ante Starčevića, pričao je koještarije. Planinarenje je bilo njegova tema. Prvo je iznio historijski izvještaj, skraćen, kako je planinarsko društvo Bršljan osnovao povjesničar dr. Kamilo, zatim je osnovano i HPD Jankovac i danas postojeće. Grof J. poklanja planinarima dom na Jankovcu koji tri puta gori. Slušala ga je:

- Možemo li uopće shvatiti takve poticaje nekoga u Osijeku na kraju prošlog stoljeća. Mislim, što ga tjera da uopće misli na planinarenje, o alpinizmu da i ne govorimo. Povjerljivo se sagnuo prema njezinom dekolteu i nastavio - ako u krugu od tridesetak kilometara nema ni brdašca, a nema, onda su ti ljudi morali imati razvijeniju imaginaciju ili su barem bili skloni avanturizmu. Ili nezadovoljni svijetom oko sebe!

- Vi, dakle, volite prirodu? - upitala ga je Elvira.

- Da, ali planinarenje je građanska aktivnost, čist dokaz srednjoevropske prirode ovoga grada!

- Ma nemojte!

- Pa da, i to smo uvezli iz Austro-Ugarske Monarhije! Ali upitajte se sljedeće: je li bila riječ o pukom provincijskom kopiranju tada aktualne srednjoevropske mode ili pak zrele potrebe jednog urbanog društva? Po mom mišljenju, fluktuacija ljudi u K.u.K. Monarhiji odvijala se sasvim normalno. Sigurno je da su pridošlice u Osijek donijeli i modu planinarenja. Zamislite, molim Vas, tu lijepu sliku - mladi muškarci vode svoje dame po prvi put na planinarenje. Na Jankovac! Koje uzbuđenje! Sigurno ste bili mnogo puta na Jankovcu!

- Nikada nisam bila.

- Pa morate jednom otići!

Andrija je još puno toga mogao ispričati o sebi: kako je bio jedan od osnivača alpinističke sekcije. Što je sve prošao - Julijske Alpe, Pirneje, Peru i Iran, vrhove Matterhorn, Gross Blockner, Pico de Anet, Mont Blanc. Motivi? Pa ludost, nenalaženje prave inspiracije u Slavoniji i muško-sportsko dokazivanje! Elvira je procjenjivala da iza kamuflaže obiteljskog čovjeka čuči prevarant i, ponadala se, seksualni maratonac. On drugog jutra više nije razmišljao ni o čemu drugom nego o njezinim sisama, iako to nikome ne bi želio priznati, kao što ne bi priznao ni da potajno uživa u pornografiji i sanjari o jednoj rasnoj umjetnici.

Elvira ne samo da je podsjećala na porno zvijezdu već ga je nazivala svakog dana. Počeli su se potajno sastajali u obližnjim gradićima - Valpovu, Đakovu, Vinkovcima - na pauzama za ručak. Njene velike sise kao da su ga napadale iz svih mogućih položaja. Stalno je nešto s njima prtljalo, nekako ih drugačije namještala, pa su se, po njegovom mišljenju, pomicale svaki puta dostojanstvenije, magičnije. Andrija se radovao susretima s potencijalnom ljubavnicom. Volio je da mu se ugađa, a u zadnje vrijeme sve mu se činilo monotonim. Činilo

mu se da se njegova supruga Marica, kockasta optičarka, više brine o djeci, novcu i selekciji prodavačica u Turbo Sportu. Sada se, spajajući navodne poslovne obaveze s ručkovima s Elvirom, osvećivao. Jednom, bilo je to u Bizovačkim toplicama, sve je došlo do vrhunca. U luksuznom apartmanu čekalo ga je pravo iznenađenje: skidajući se, ona kao da je odbacivala dio po dio tijela. Na kraju je izronila jedna ostarjela muskulatura, neka plavkasta sjena pala je na beživotnu sivkastu kožu. Sise su joj opušteno visjele. On je jedva dohvatio šteker i ugasio svjetlo.

4.

Ta koža bila je gadna stvar, balzamirana i plastična. Ali ujutro za doručkom dočekala ga je opet dotjerana Elvira. Dok je razmišljao na koji će joj način kavalirski reći da je više ne želi vidjeti, ona izvadi male polaroid fotografije. Nije ni pitao kako su nastale. Ona mu prišapne kako je ostatak dokumentacije već poslala odvjetniku. Izgleda da je shvatila da je on, sportaš koji je sportsku karijeru prekinuo zbog žene i studija, zapravo kukavelj. Rekla mu je kada će se opet vidjeti, ovog puta u gradu.

Tako je počeo njegov tegobni marš prema otrcanoj blijedo-plavoj sobi u hotelu Royal. Hotel je bio odvratno zapušten, a sobicu je krasio željezni krevet, ormar, umivaonik i plastično tijelo na krevetu. Kratku razdaljinu od Turbo Sporta do Royala prolazio je poput osuđenika. Jedino što ga nije čekala električna stolica nego četrdesetogodišnji zombi. Ono što se događalo u toj sobici tek je bila sramota – sado-mazo uranci od kojih se normalnom muškarcu okreće želudac. Ali nije imao izbora: morao ju je šibati, pišati i srati po njoj, a povremeno, oh, i jesti njena govna. To je svakako bilo posljednje čemu se nadao na onoj degustaciji suhomesnatih proizvoda u hotelu Royal.

- Hajde alpinistu – vikalo je na njega bezlično stvorenje, ali superiorno jer ga je bilo sposobno natjerati na kojekakve odvratnosti. Podsjećala je na čudovišno napirlitanu i nosatu učiteljica iz njegove osnovne škole – ta je pak tajanstveno uspijevala dokučiti sve što smjera i misli. Bile su u biti iste i Andrija se grizao i crvenio shvaćajući da ga sve ovo vraća u plavu osnovnoškolsku kutu, jedino što u školi nikad ne bi pomislio da seks može biti nešto ovako gadno. Na svaki njen dodir stresao bi se, a posebno bi strašno bilo kada bi mu uhvatila sisati spolovilo.

Nije čak ni imao nikoga kome bi svoju sreću mogao ispričati, ili, bolje rečeno, nije znao nikoga tko to ne bi odmah prenio supruzi Marici. A tek se sada sjetio da živi u njenoj kući i

da je Turbo Sport dućan njenog oca. Ako Marica sazna, ekspresno postaje beskućnik.

- Kada bih samo smio nekome ispričati, o kada bih samo to mogao nekome ispričati! -
šaptao je hodajući kao sjena prema Turbo Sportu.

Od sveg srca želio je da ona nestane i da je nema. Pomislio je i na ono najstrašnije, no bio je svjestan da nikada neće uspjeti sam to napraviti. Vidio je previše filmova a da ne bi znao da ne postoji savršeno ubojstvo.

Nenad Rizvanović

Rođen 1968. u Osijeku. Diplomirao kroatistiku 1994. na Filozofskom fakultetu u Zagrebu.

Prozu i kritiku objavljuje od 1985. Uređivao je više novina, časopisa i tribinu Književni petak. Od 2001. radi u nakladništvu.

Objavio: *Trg Lava Mirskog* (priče, 2001, 2004); *Dan i još jedan* (roman, 2003, 2006); *Zemlja pleše : izabrane priče 1998-2006* (2006); *Sat pjevanja* (roman, 2009, 2012).

Biblioteka Online

knjiga 10

Nenad Rizvanović

TRG LAVA MIRSKOG

© 2004 Nenad Rizvanović

© za elektroničko izdanje: Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, 2004, 2015, 2016

Izdavač

Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, Zagreb

Za izdavača

Aleksandra David

Urednik

Krešimir Pintarić

Fotografija

© Domagoj Lozina

ISBN 978-953-6924-17-2 (HTML)

ISBN 978-953-345-075-9 (EPUB bez DRM)

ISBN 978-953-345-076-6 (PDF)

ISBN 978-953-345-077-3 (MOBI)

Prvo izdanje

Hena com, Zagreb, 2001.

**Knjiga je objavljena uz financijsku potporu
Ministarstva kulture Republike Hrvatske.**

